

THE DUTCH DICKENSIAN

Volume XXXIV, zomer 2014, No 83.

**The Dutch Dickensian is een uitgave van
The Haarlem Branch of the Dickens Fellowship**

ISSN 0167-8388

Colofon

The Dutch Dickensian is het officiële tijdschrift van The Haarlem Branch.

The Haarlem Branch opgericht in 1956, is Branch 142 van The Dickens Fellowship.

Bestuur:

President: M. David

Secretaris: P. de Groot

Penningmeester: D. Kooiman

Secretariaat van de Haarlem Branch:

Mr. P. de Groot, Kanaaldijk 81, 1454 AC, Watergang.

E-mail: circumlocution-office@xs4all.nl

De contributie voor lidmaatschap van de Haarlem Branch bedraagt €30,- ; een familie lidmaatschap bedraagt €40,-.

Bank: ABN-AMRO AMSTERDAM

Rek. nr. 40.7745.173

t.g.v. THE DICKENS FELLOWSHIP

Het verenigingsjaar loopt van 1 januari tot en met 31 december.

Redactie van The Dutch Dickensian:

K.V. Boschma

C.A. Klok

A.A. de Landtsheer

Redactie adres:

A.A. de Landtsheer

Dikbosstraat 34

7814XN (Weerdinge) Emmen

email: aadel@wxs.nl

Vervolg op de andere binnenzijde van de omslag

Inhoudsopgave van Volume XXXIV, nr. 83, zomer 2014.

Blz.

- 1- Van de redactie.
- 2- Van de president.
- 3- Verslagen van de 238ste en 239ste vergadering, Pieter de Groot.
- 16- The Immortal Memory 2013, Guus de Landtsheer.
- 18- Haerd Times / Moeilijke Tijden, een introductie, Guus de Landtsheer.
- 20- Zware tijden met Hard Times, Karla Boschma.
- 22- Dickens als verplichte kost, Kees Klok.
- 25- Charles en Isabella, Sylvia van de Vijver.
- 27- Een reis naar het Drentse Dingley Dell, Kees Klok.
- 30- Florence Nightingale, tedere ijzervreter 1820 - 1910 (deel 1),
Liesbeth van Aalst.
- 44- Boekbespreking: Lynn Shepherd; *Tom-All-Along's*, Karla Boschma.
- 45- Dutch Dickensians in de Leaking Tap, Jan Kabel.

Een overzicht van eerdere publicaties in The Dutch Dickensian kunt u vinden op:
<http://members.ziggo.nl/eig.vandaalen/DF-Haarlem-branch/home.htm>

Van de redactie

Hoe treffend is ook dit keer weer de keuze van het bestuur voor ons Book of Study. Crises teisteren ons goede Europa van Noord naar Zuid en van Oost naar West en inplaats van ons Dickensians met een opbeurend woord en een goedkeurend klopje op de schouder de goede weg te wijzen slaat de board dan ook nog eens toe door voor Hard Times te kiezen. Onze driehoofdige redactie heeft, om hier het hoofd aan te bieden, onmiddellijk zelf de hand aan de pen geslagen en ieder voor zich er zijn of haar licht over laten schijnen. Het resultaat is er dan ook naar: drie verschillende meningen! Alsof de hoofdredacteur al niet genoeg te stellen had met de viering van het eerste lustrum van de Weerdinger Dickens Leeskring. Bescheiden als men in Drenthe is, vijf jaar is tenslotte nog maar één hand vol, heeft men besloten zich toch wat vaker te laten horen. In dit nummer wordt daar al vast een kleine demonstratie van gegeven. Om ook de internationale kant niet te vergeten treden wij voor onze Engelstalige vrienden naar buiten onder de naam Weerdinger Twig. Diepgravend werk wordt ook ditmaal niet gemeden in dit nummcr. Licsbeth van Aalst graaft zeer diep in het personage van Florence Nightingale, eerder geboren dan Dickens en heel wat later overleden en bepaald geen dame om zonder handschoenen aan te pakken, al dachten de meeste gewonden soldaten daar anders over. Misschien zult u vragen: Florence en Charles kan dat wel? Leest u dan vooral ook het artikel van Jan Kabel: Dutch Dickensians in de Leaking Tap. In dit artikel, dat zelfs voorzien is van een notenapparaat, dus dan moet het wel goed zijn, wordt aangetoond dat men in Haarlem wel vreemdere combinaties heeft besproken en beschreven.

Dickensians

Zoals 'wij' The Dickensian hebben, het onvolprezen prachtblad dat ons drie maal per jaar vanuit Doughty Street bereikt, zo hebben de liefhebbers van Joseph Conrad The Conradian. In Londen verbleef ik in het huis van een vriend die vooruitlopend op de finale echtscheiding vast zijn Conradian's in veiligheid had gebracht in zijn nieuwe onderkomen. Een bescheiden rijtje want The Conradian verschijnt slechts twee maal per jaar en bevindt zich in jaargang 39. Ik kon niet nalaten hem te wijzen op het lidmaatschap van een jeugdig clubje (The Conrad Society werd pas 50 jaar na zijn dood opgericht, Dickens deed het in dertig etc. etc.) Lopend door Londen wees hij op een huis waar de secretaresse van Conrad had gewoond en ik op de begraafplaats in Kensal Green waar Mary Hogarth ligt. Hij vertelde over The Joseph Conrad Annual Conference in Amsterdam in 2005, ik over The Dickens Fellowship Conference in Amsterdam in 2006.

We praatten over het Londen uit The Secret Agent en het Londen uit Our Mutual Friend. Maar vooral zochten we naar De Connectie: Conrad en Dickens. Hij lag voor de hand: de vader van Conrad, Apollo Korzeniowski, vertaalde werken van Dickens. Maar ze hebben nog iets gemeen: het waren mannen die vanuit het niets kwamen. Conrad kwam uit een gebied dat nu in de Oekraïne ligt en leerde pas op late leeftijd Engels, het verhaal van Dickens is bekend. En zo bleek dat er ook een link bestond tussen onze twee helden, Charles Dickens en Joseph Conrad. Met Dickens kom je dus een heel eind.

Ik wens u alleen een zomer vol leesplezier. Natuurlijk Dickens maar als u dan toch vreemd wil gaan, dan is Conrad geen slechte keus.

In Fellowship

Martijn David

President

Verslag van de 238ste vergadering van The Dickens Fellowship Haarlem Branch.

door Pieter de Groot

In een feestelijk Trouw Moet Blijcken verzamelden zich 41 leden. De president heet allen welkom en spreekt van een meer dan overweldigende opkomst. Hij constateert dat wij dit jaar niet alleen het weer maar ook de griep voldoende van ons af

hebben weten te houden.

De secretaris probeert sympathie te winnen voor zijn zelf in elkaar geknutselde menukaart.

De penningmeester spreekt over zware tijden van krimp, stabiliteit en vervolgens lichte groei. Met dergelijk taalgebruik lonkt er doorgaans een ministerspost. Hard Times indeed.

De editor presenteert zijn derde Dutch Dickensian van dit jaar en klaagt dat hij nu weer te weinig kopij heeft. Het is zelden goed bij hem, maar kom, laten we hem wat sturen.

Dan ontdekt de president een nieuw lid in de zaal, de heer Muda, die al jaren in het recent nog door vandalen geteisterd Haren de Dickens fakkel brandende houdt. De in de bibliotheek aldaar gevestigde Dickens Room is nog van zijn vader geweest en wordt nu door hem beheerd. De president vraagt naar de aparte kamer van John Jarndyce en de directe omgeving van de heer Muda heeft het antwoord. "The Growlery", inderdaad, kom daar maar eens op.

Waarna de president het woord geeft aan de spreker voor deze middag, professor Slater. Die merkt op dat hij altijd graag iets over Dickens en Kerst vertelt, vooral om deze tijd van het jaar. Na het bekende verhaal over de "market girl and father Christmas" te hebben aangehaald vertelt hij dat Kerst een tijd lang nauwelijks werd gevierd in Engeland. Cromwell had het afgeschaft en de revival begon pas weer met Walter Scott. Er is echter ook een Amerikaanse claim dat het Washington Irving was, die met zijn "Sketches of England", voor deze revival heeft gezorgd. Het is daarom ook goed mogelijk dat het Kerstfeest bij de Wardles, in de Pickwick Papers, was geïnspireerd door Washington Irving.

Spreker ziet een groot verschil tussen de beschrijving van Kerst in de Pickwick Papers en die in de Christmas Carol. Dat laatste boek is met afstand het meest verantwoordelijk voor de connectie van Dickens met Kerst.

In de Pickwick Papers zijn de “poor relations” wel aanwezig maar het zijn geen echte mensen, je zou kunnen zeggen dat ze zo om kunnen vallen. Ook het verhaal in de Pickwick over de bekering van Gabriel Grub, die er op Kerstavond genoeg inzag graven te delven, stelt niet veel voor. Zijn bekering is niet meer dan stoppen met drinken. Dit allemaal in contrast met de Christmas Carol waar je wel echte mensen tegenkomt, vooral in huize Cratchit.

Waarna wij uitleg krijgen over hoe het idee voor de Christmas Carol bij Dickens post vatte.

In 1842 verscheen er een parlementair rapport over kinderen die in de mijnen werkten. Dickens was furieus over de inhoud en wilde een pamflet schrijven maar hij kwam uiteindelijk tot dit Kerstverhaal. Het idee kreeg vorm tijdens nachtelijke wandelingen waarin hij afstanden tot wel 15 mijl aflegde. Allemaal op momenten dat “all sober folks had gone to bed”. Vanaf de zwarte straten van Londen schreef Dickens het met passie. Het werd een groot succes, door meerdere factoren.

Zo was bijvoorbeeld de naam Scrooge heel goed gekozen, veel beter dan Grub. Ook heel apart is de beschrijving van de vervallen staat waarin de school van de jonge Scrooge verkeerd. Dat is niet alleen een beschrijving van Gad’s Hill, maar ook staat hier de jonge Dickens in de blacking factory.

Verder vindt spreker het opmerkelijk dat de tekst van de bekende Carol “God rest you merry Gentlemen”, in dit verhaal afwijkt: “God bless (!) you merry gentleman (enkelvoud). En er is nog veel in de Christmas Carol te vinden.

Het lezerspubliek wilde hierna meer Kerstverhalen maar Dickens haalde nooit meer het niveau van de Carol. Na vier mindere verhalen kwamen er alleen nog Kerstnummers uit van zijn eigen weekbladen Household Words en All the Year Round.

In de verhalen daarin kwamen nogal eens geesten voor. Slater geeft als voorbeeld een natte mevrouw die rammelend met sleutels slaapkamers binnendringt en desgevraagd antwoord dat “The Stags know it”.

Dickens eerste Kerstverhaal, “a Christmas Dinner”, verscheen overigens in Bell’s Life.

Dan gaat spreker dieper in op de wijze waarop Dickens zelf Kerst vierde.

Volgens zijn kinderen keken zij altijd allemaal verlangend vooruit naar de Kersttijd; vooral Dickens zelf. Hij liet zijn kinderen altijd iets uitzoeken in een speelgoedwinkel in Holborn.

Tijdens de Kerst werd er in huize Dickens gedanst en werden er spelletjes gedaan. Blind man's buff was erg populair in die tijd, en komt ook in de Pickwick en in de Christmas Carol voor. Als opmerkelijk feit noemt spreker nog dat Dickens in 1869, een jaar voor zijn dood, tijdens een woordspel plots de woorden "Warren's Blacking" liet vallen. Niemand begreep daar op dat moment iets van; het werd allemaal pas duidelijk na het verschijnen van Forster's biografie.

Als voorbeeld van de religieuze beleving van Kerst door Dickens noemt Slater het verhaal van de Seven Poor Travellers, dat een sterk religieuze inslag heeft.

Spreker sluit af met de opmerking dat helaas maar weinig mensen de "Christmas Stories" lezen. Hij vindt dat jammer.

Waarna er vragen en opmerkingen zijn.

De heer Jacobs wil wel eens weten hoe het er bij Dickens aan toe ging toen hij nog klein was. Spreker moet het antwoord schuldig blijven, daar is niets over bekend.

Waarop de heer Kooiman stelt dat zijn moeder toch van de rituelen geweten moet hebben. Spreker antwoordt dat het hier de grootmoeder betreft en daar is nog minder van bekend.

Omdat daarna niemand meer verder durft te graven in de Dickens familie bedankt de president de spreker waarna hij hem ons Boek en een fraaie vertaling van de Christmas Carol overhandigt.

Waarna wij aan tafel gaan.

Nog voor het voorgerecht krijgen wij een uitvoering met zang en dans van het lied "Down among the Deadmen", door de heer Lokin. Het dansen vindt buiten ons gezichtsveld plaats maar de zang is des te duidelijker. Het is vooraf als een gevaarlijk lied aangekondigd maar wij zingen het refrein lustig mee want soms moet je wel eens iets durven.

Na het diner zijn er de toasts.

Onze gast gaat in op de lange relatie die wij met hem als spreker heeft, noemt ons "a

lively Branch” en brengt een toast uit op de Haarlem Branch.

Dan staat de heer De Valk op voor de toast op de Dickens Fellowship. Hij spreekt over een pijproker die nooit iets uitvoerde en lange tijd zijn lichtend voorbeeld was maar het niets doen is er nooit echt gekomen. Vandaar dat hij kwam te spreken in Haren en straks, in de herfst van dit jaar, ook voor ons allen. Alvorens het glas te heffen op de Dickens Fellowship verzoekt hij de president iets voor te lezen uit de Pickwick Papers.

Tot slot brengt de heer De Landtsheer de Immortal Memory uit.

Hij is van oorsprong geschiedenisleraar en nadat hij had vernomen dat in Drenthe Bill Stump's his mark uit het diepe veen was opgegraven, besloot hij daar te gaan wonen. Nadat hij het op de kaart had opgezocht natuurlijk. Met een boek van Dickens onder de arm sprak hij de eenvoudige inwoners aan en kreeg daardoor al snel de bijnaam “de Dicksman”.

Dat het Drentse veen een negatieve invloed op zijn gezondheid heeft neemt hij voor lief. Offers dienen gebracht voor de goede zaak. Daarom verzoekt hij ons op te staan en te drinken op de Immortal Memory of Charles Dickens

Onmiddellijk daarna staat de penningmeester op en reikt ons allemaal een fraaie ballpoint aan, vol met inspiratie. Het is het type pen dat Dickens ook had of in ieder geval altijd al had willen hebben, daar wil hij van af zijn.

Waarop de heer Ferdinandusse zich uit zijn stoel verheft. Hij klaagt dat het steeds rustiger wordt op de Kerstbijeenkomsten. Het drankgebruik is al jaren niet meer op het door hem gewenste niveau en ook de burens, tot waanzin gedreven door het aanhoudende lawaai, bonken niet meer op de muren of staan ons buiten op te wachten onder het uitslaan van dreigende taal.

De secretaris redt de situatie door de staf te laten aanrukken waardoor er middels applaus toch lawaai gemaakt kan worden.

Waarop de president de bijeenkomst besluit met de opmerking dat het zo wel wetletjes is en dat hij niet aan de gang kan blijven.

Book of Study

Het bestuur heeft weer eens een uitmuntende keuze gemaakt en Hard Times tot Book of Study gekozen. Net als vorig jaar willen wij op de bijeenkomst van 7 juni extra aandacht aan Hard Times geven middels een aantal korte lezingen door eigen

leden. U moet denken aan maximaal 20 minuten maar 10 minuten mag ook. Kom, niet gedraald, Hard Times is een dun boek, laat de secretaris weten of u gaat bijdragen. Roem zal uw deel zijn.

Contributies voor 2014

Wij horen het u denken: contributie? Moeten wij nu ook nog betalen voor wat wij voorgeschoteld krijgen? Ja, dat moet. Graag zien wij uw bijdragen tegemoet. U kunt de beruchte aanmaningen vermijden door simpelweg te betalen: 30 euro voor een zonderling en 40 euro voor een paar.

Herhaalde Mededelingen:

- U kunt uw bijdragen voor The Dutch Dickensian blijven sturen naar aadel@wxs.nl
- Het is mogelijk The Dutch Dickensian per post te ontvangen. Meldt u zich tot uw secretaris met wie over de kosten hiervan onderhandeld kan worden.
- Voor onze Branch website: <http://users.bart.nl/~edaalen/DF-Haarlem-branch/home.htm> Met links naar onder meer The Dickens Journals en The Dutch Dickensians on line.

Weer een link

De nieuwe Cambridge Branch heeft ene Graham Broughton in de gelederen en die heeft een IT bedrijf en dat moeten wij weten. Hij stuurt de volgende informatie:

Everybody likes to read Dickens at Christmas so we have sent you a novel Dickens Christmas present. For the past 10 years our company has been developing the next generation of simple discovery software, now patented in 40 countries across the world. The technology is ready for market release. In the development phase we used the works of Charles Dickens as a test template; the Directors of the company would now like to give back to the Dickens' global community. We have taken all the works of Charles Dickens in PDF format and when run through the DigIn KnoHow™ software enables the user to discover knowledge. Enquiring about the term "the best of times", from the famous first paragraph in the *Tale of Two Cities*, DigIn KnoHow™ instantly reveals the 13 years, 14 books, 13 chapters, 16 pages and 16 sentences in which this phrase occurs across Dickens' entire works. The technology is in the cloud:

<http://dickens.knowhow.co>

Enjoy discovering more from Charles Dickens' wonderful works and please forward the URL to your branch members, friends and family. Your feedback is welcome as this is a work in progress.

Uitkrant

On Friday 7th February: Celebrating Charles Dickens's 202nd Birthday

*Dinner at the Royal Over-Seas League, Over Seas House, Park Place, St. James's Street. SW1. The toast to the Immortal Memory will be proposed by Mr Andrew Lycett - author of *Wilkie Collins: A Life of Sensation* (2013). The toast to the Dickens Fellowship will be proposed by Dr Ruth Richardson - author of *Dickens and the Workhouse* (2012)

Op 19 februari is er een lezing in de Dickens Room in de bibliotheek van Haren. De heer Paardekooper, letterkundige en historicus uit Deventer, zal spreken over "Travels with Charles". De Steinbeck kenners weten genoeg.

De aanvangstijd is 14.30 uur en het adres van de Openbare Bibliotheek is: Brinkhorst 3, 9751 AS Haren. In Haren zijn nog steeds ruime parkeermogelijkheden. Parkeergarage Voorhorst geeft zelfs directe toegang tot de bibliotheek. Toe maar.

Van 16 juli t/m 21 juli vindt de Annual Conference plaats, en wel in Chicago. Er is inmiddels een "tentative schedule" beschikbaar. U kunt dit en andere informatie opzoeken op: www.chicagodickensfellowship.org/conference.html

Voor hen die het zo druk hebben dat zij jaren vooruit moeten plannen: in 2015 is de Annual Conference in Bristol en in 2016 in Aberdeen.

London Calling:

London zwijgt.

Verslag van de 239ste vergadering van The Dickens Fellowship Haarlem Branch.

In een uitzinnig Kraantje Lek verzamelden zich 22 leden.

De president heet allen welkom en spreekt zoals vanouds over een overweldigende opkomst. Hij meldt dat de spreker voor deze middag net terug is uit Zuid Afrika.

Spreker kijkt bescheiden in het rond.

Hij spreekt over TV opnames in Kraantje Lek, in verband met de film *The Invisible Woman*, waaraan de penningmeester en hijzelf aan hebben meegewerkt (die TV opnamen dan, niet die film). Daarbij liep de heer Bloemen telkens door het beeld met een strijkijzer.

De secretaris heeft een aantal dozen boeken meegebracht die straks aangekocht kunnen en waarvan de opbrengst voor de bekende wezen is.

De penningmeester wijst op de betaling der contributie, want de kachel moet blijven branden.

De editor heeft zich niet los kunnen rukken uit het Drentse laagveen.

Waarna de president het woord geeft aan de spreker voor deze middag. De heer Roest vertelt dat toen hij in 2000 uit de tropen terugkeerde er in zijn omgeving gemompeld werd dat hij maar eens een hobby moest vinden. Vissen viel af, hij kon geen vis meer zien, dus bleef er weinig anders over dan zich te werpen op Karl May en Jules Verne. Niet letterlijk natuurlijk, maar meer op de door hen geschreven werken. Wie kent niet de bekende blauwe bandjes waarin het werk van Jules Verne in 51 delen uitkwam.

Van het een kwam het ander en hij ontdekte bij zichzelf een onnatuurlijke drang om alle avonturenboeken uit de periode 1880-1915 te inventariseren in een bibliografie. Dit leidde uiteindelijk tot een uitgave van deze research: "Vergeten Avontuur", verschenen in vier kloeke delen, die hij aan ons laat zien.

Maar voor wie maak je nu zo'n bibliografie. Spreker noemt als voorbeelden: kenners van een bepaalde schrijver of schrijvers; mensen die graag een overzicht willen hebben en onderzoekers en/of bibliothecarissen.

Daarna gaat Roest in op waar je op moet letten als je een bibliografie maakt, wat moet erin staan. Allereerst moet het boek goed beschreven worden. Informatie

hiervoor is te vinden op ondermeer de website: www.het-oudekinderboek.nl. Verder is het belangrijk dat het jaar van publicatie bekend is. Dat is vaak te vinden in historische kranten, via de website van Brinkman, in het Nieuwsblad van den Boekhandel, in de KB catalogus of via Delpher.

Belangrijk is ook dat er een afbeelding beschikbaar is van de band en de titelpagina. Die kun je eventueel vinden door te googelen, of boekwinkeltjes en marktplaats af te gaan. Tot slot is het nodig aan te vullen met informatie over achtergrond, bestaande anekdotes en berichten over overnames door uitgevers. Want dat gebeurde heel veel. Uitgevers als Bolle maar ook Cohen kochten de rechten van boeken veelal op veilingen op.

Hierna gaat spreker in op het bekende boek “Alleen op de Wereld”. Aan de hand van zijn onderzoek toont hij aan dat de 17de druk daarvan verdwenen lijkt. Wij zijn verbijsterd.

Dat de Fransen het boek overigens heel serieus nemen blijkt wel uit de kaart met daarop de route die Remy aflegde.

Roest gaat daarna nog in op ene Romain Kalbris die als vertaler sommige boeken bijna herschreef en ze dus min of meer verpestte. De goed menende amateur dient vermeden te worden, zo stelt hij hoofdschuddend vast.

Dan stelt spreker de vraag aan ons waarom niemand van ons een Dickens bibliografie maakt. Het is veel werk, hij geeft dat toe, want het gaat om het maken van vele overzichten en het is een vermoeiende hobby, maar het moet te doen zijn. Hij kijkt uitnodigend rond waarop wij ongemakkelijk op onze stoelen heen en weer schuiven en een enkel lid kijkt zelfs verwijtend naar de ober.

Spreker sluit af dat te stellen dat een vereniging of genootschap een meerwaarde heeft en dat die verzilverd moet worden. Het moet een prestige project voor ons zijn.

Waarna er vragen en opmerkingen zijn.

Mevrouw Bouwens vraagt waarom spreker alleen buitenlandse schrijvers heeft opgenomen in zijn onderzoek. Spreker zegt dat er behoudens ene Verbaal, geen Nederlandse avonturenroman schrijvers waren in de periode 1880-1915. In landen als Engeland, Duitsland en Frankrijk was dat aantal in die periode gigantisch.

De president vraagt waarom de Koninklijke Bibliotheek niet zo'n bibliografie heeft samengesteld. Spreker antwoordt dat de Koninklijke Bibliotheek pas recent deze

avonturen boeken in haar collectie opneemt.

Waarna hij ook nog wil weten of er in die tijd veel piraten edities verschenen. Spreker zegt dat dit wel meeviel. Alleen in Nederlands Indië verschenen er veel.

Waarop de president spreker bedankt met de woorden dat er vanmiddag een wereld open ging. Hierop overhandigd hij spreker het onvermijdelijke boek.

Daarna is er de borrel en moet er geveild worden. Omdat het bestuur de voorkeur aan de borrel geeft laat zij de veiling aan de leden over. Met als ontluisterend resultaat dat er na afloop slechts 27 euro in het blikje zit. s'Avonds maakt de penningmeester gebruik van de ingevallen duisternis en de neergutsende regen om de envelop steels in de brievenbus van het weeshuis te doen.

Waarna wij aan tafel gaan.

De heer Kooiman is nog vol van de TV opnames. De interviewster had hem gevraagd of Dickens met deze film nu niet van zijn voetstuk was gevallen. Nee, had hij geantwoord: Dickens is er interessanter door geworden. Want iedereen heeft een donkere kant. Waarop wij vragend naar mevrouw Kooiman kijken.

De secretaris vertelt over een bezoek aan Portsmouth, tijdens een zogenaamd Dickens weekend, waar de oude begraafplaats werd bezocht waar ook Ellen T. ligt begraven en de gids iets te enthousiast over de relatie uitweidde naar de zin van een aantal dames uit Rochester.

De heer Klok vindt het verbazingwekkend dat in die tijd, waarin iedere man minimaal een maîtresse had, Dickens dat zo stil wist te houden.

De president adviseert ons allen om de film snel te gaan zien want het zal geen kaskraker worden die nog maanden in de bioscopen draait.

De heer Van Koningsbrugge vermoedt dat men hem thuis nooit naar een film laat gaan met zo'n aansprekende titel.

Volgens de penningmeester is door de jaren heen niet iedereen binnen de Fellowship even gecharmeerd geweest van de affaire. Men sprak nogal eens over "that woman" en sommigen meenden dat de hele affaire platonisch was geweest.

De president meent dat de affaire, tegen de achtergrond van de onvermijdelijk "Blacking Factory", Dickens en Ellen T. beiden meer mens maakt.

De heer Klok vindt het toch wel een heel interessant privéleven van Dickens.

Waarop de heer Roest opmerkt dat het leven van een schrijver altijd interessant is. De heer Muda denkt dat verhalen rond Dickens altijd meer uitvergroot worden. Dat was toen en dat is nu nog zo.

De penningmeester vraagt zich nog af waar je in het werk van Dickens sporen van Ellen T. kan terugvinden. Estella misschien?

Waarop de president, na achteloos met een aantal vrijkaarten te hebben gestrooid, de bijeenkomst besluit met de opmerking dat film of geen film, het gaat erom dat u straks weer gewoon een van de Dickens' boeken van de plank pakt. Daarom nu snel naar huis.

Contributies voor 2014

Om het betalen van de contributies voor u eenvoudiger te maken hebben wij een zogenaamd IBAN nummer aangeschaft: NL77ABNA0407745173 Zie ook ons inmiddels door een doortastende secretaris aangepaste briefhoofd.

De bedragen blijven billijk: 30 euro voor een zonderling en 40 euro voor een paar.

Herhaalde mededelingen:

- Wij hebben een nieuw website adres:

<http://members.ziggo.nl/eig.vandaalen/DF-Haarlem-branch/home.htm>. Hier vindt u onder meer verwijzingen naar The Dickens Journals en The Dutch Dickensian online.

- U kunt uw bijdragen voor The Dutch Dickensian blijven sturen naar aadel@wxs.nl
- Het is mogelijk de Dutch Dickensian per post te ontvangen. Meldt u zich tot de secretaris.

Andere mededelingen:

Altijd al in Oxford willen studeren. Dat kan nog steeds. Master Jake Kendall heeft voor u een cursus Dickens klaar staan. Hij drukt zich als volgt uit naar de secretaris: "we feel that the Summer School may be of interest to members of your society". Wellicht keek u reikhalzend uit. www.conted.ox.ac.uk/englishliterature

En dan is daar Bruce Athol MacKinnon, ja inderdaad, die van Beckman Unicorn.

Hij wijst ons op de Londons West End Première van *Great Expectations*. A free interactive education resource pack is also available to download from the official site: www.GreatExpectationsThePlay.com

Bijeenkomsten van de Haarlem Branch

Zaterdag 13 september in Kraantje Lek spreekt ons medelid Dr. Maurice de Valk over “Dickens in het Digitale Tijdperk”.

Zaterdag 13 december in Trou Moet Blijcken spreekt Dr. Daragh Downes (Trinity College Dublin) over “Dickens and Disability”.

Bijeenkomsten in London

Sunday 11th May Commemoration Service at the Church of St George the Martyr, Borough High Street, at 11.00 a.m., followed by lunch at The George Inn, Southwark.

Tuesday 20th May Dr Caroline Radcliffe - *'We mean to burst on an astonished World' - Dickens and The Lighthouse*

Monday 9th June Wreath-laying at Westminster Abbey to mark the 144th Anniversary of the death of Charles Dickens. Assemble at 5.45 p.m. Inside the West Door. Members may wish to attend Evensong beforehand in the Abbey at 5.00 p.m.

Thursday 19th June John Edmondson - *Making Sense of Place: A Short walk in Paris with the Uncommercial Traveller*

Thursday 10th July Sarah Wise - *Gaslight Stories: Tales from the Victorian Lunacy Panics - Women in White, Eccentric Heirs, Inconvenient People*

Conferenties

Van 8 t/m 10 juli is het jaarlijkse Dickens Society Symposium “Dickensian Landscapes” in Béziers, Frankrijk. Er is een call for papers, te richten aan: marie-amelie.coste@hotmail.com

Van 16 juli t/m 21 juli vindt de Annual Conference plaats, en wel in Chicago.

U kunt alle informatie opzoeken op:

www.chicagodickensfellowship.org/conference.html

Voor hen die het zo druk hebben dat zij jaren vooruit moeten plannen: 2015 is het in Bristol.

Saturday 9th August *Where Dickens Lived Next* - Walk with Dr Tony Williams. Meet at Baker Street Underground station (side entrance on Baker Street) at 2 p.m.

Van 26 t/m 28 september is er nog een conferentie in de US. "Pickwickian Endeavors" wordt georganiseerd in Salem. Zie de website www.dickensnorthofboston.com

London Calling:

Het was weer april en dan komt de Council bij elkaar en ook dit keer moest er van alles besloten worden. Zo moest de Annual Conference voor 2016 hoognodig worden toegewezen. Dat wordt Aberdeen, waar sinds kort ook een Branch is ontstaan. De verkiezing heeft feestgewoel aldaar opgeroepen want een dag later arriveerde er een mailbericht met een oproep om vooral te komen, gelardeerd met teksten als: "Aberdeen is a vibrant, dynamic city surrounded by a wonderful countryside". Maar dat schrijven ze over Blackburn ook.

Dan moest er nog iemand in een Management Committee worden gekozen en natuurlijk was daar ook weer de uitgestoken hand van Gad's Hill. Met de handpalm naar boven dan. Ons werd verzekerd dat een bijdrage van duizend pond een aantal architecten en aannemers in de gelegenheid zou stellen om een zaterdagmiddag hoofdschuddend rond te lopen in het pand.

In The Dickensian een zeer boeiend artikel van Professor Mitsuharu Matsuoka over "Dickens and Notions of Madness". Een artikel dat begint met een stelling van Ambrose Bierce: "It's noteworthy that persons are pronounced mad by officials destitute of evidence that they are sane". Altijd al gedacht.

Immortal memory 2013
door Guus de Landtsheer

Once upon a time a long long time ago I was trained as a history teacher. In a workshop a teacher used a set of very state of the art educative tools for those days, like a tape recorder, an overhead projector and a slide projector. During this workshop he tried to convince us of a totally absurd hypothesis. The major cause of the Great Depression of last century was the murder of Count Floris the V of the county of Holland in 1296.

The meaning of this was obvious. He wanted to show to us, newly trained teachers, the amazing possibilities of new audio-visual devices in the classroom. The purpose of this ridiculous thesis was to make us more curious. And it was a great success. The tricks he used to prove his story are in fact quite simple. You start your story at the end and while you move on to the beginning the stress in your story is moved from major causes to minor things in that way that causes and results are changing places.

And that is what I would like to do with you the next couple of minutes. Therefore I

start my story at the end to finish with the beginning.

If you are losing track during my story don't panic, because as we know it is always the salmon to blame.

The Fat man from Weather-things

It could be the title of a story from *The Pickwick Papers*, and it is. Although the people in Doughty street stubbornly stick to their conviction that Dickens never visited Holland in his life, we know better. Haven't members of our branch proved many years ago that the stone with Bill stump's mark was actually found somewhere close to where our branch held their meetings in those days!

This until very recently unknown story was actually discovered in a very small village in the North- East of the Netherlands, in the province of Drenthe.

To inform our guest, this province isn't a place for the faint-hearted. The province is according to Dutch standards very thinly populated. There are only a few small towns. Large parts of the countryside is covered with extended moorland, sinister woods and unhealthy swamps. Poor crofters try to make a living by breeding sheep.

In wintertime it is even more difficult to survive. Freezing gales, blown directly from Siberia via Poland and the plains of Northern-Germany, torture this province. It makes sense that people who live there aren't familiar with the works of Charles Dickens.

In a moment of recklessness and because my wife wanted to have a decent garden after so many years I was persuaded to move to this province five years ago.

After a couple of months keeping myself busy making the house inhabitable and the garden accessible, the moment came to spend some time with Dickens. And then I realised, as a Dickensian, I had come to a mission-territory. And I decided to act. During the short winter-days and the long winter-nights I traveled from door to door with a Dickens book under my arms. Visiting the small thatched farms hidden in the moors around my village always on the alert for the dangers of the swamps that tried to bury me in oblivion.

In the beginning nobody wanted to know anything about Dickens or me and I was chased off from their farmyard while they remarked: "We already have a book."

But slowly the tide was turning. Every now and then I was asked to enter the farm to warm myself by the peat-fire. I was allowed to read something from a Dickens' novel and if they liked it even offered me a glass of jenever and sometimes even two or three.

It didn't take long before the people in my village called me: The Dickens man or as they called is: Die Diks' man.

And now something completely different.

In my village it is a tradition to organise a big festival every five year. During the last one someone changed the name on the signs at the roads to the village, or actually it was a just a minor difference. In stead of the official name Weerdinge the baddie put a hyphen between the R and the D from that moment the village was called Weer - Dinge.

After that the people in the village called me: De dik's man van Weer -Dinge.

With this story in mind I visited the village pub the other day and after a few drinks I tried to explain to the barman what this sentence would be in english: *The Fat man from Weatherthings* was the translation which came to me as the closest one to the original Dutch line. There was a long silence where he looked me into the eyes. And just when I thought that he understood the line he spook the following words: *'T mot nie veul gekker word'n m'n jong.*

And now while you are taking your time to think how this line is best translated into English to inform our guest what I was talking about, I want you to fill your glasses and rise, to propose a toast: to the immortal memory of Charles Dickens.

MOEILIJKE TIJDEN / HARD TIMES, een introductie.

door Guus de Landtsheer

Het nieuwe boek waar we ons dit jaar over zullen buigen is een buitenbeentje. Het is veruit de dunste roman die Dickens geschreven heeft en is een van de weinige waarin de industriële revolutie in al zijn hardheid wordt beschreven. Dit keer geen persoonlijke meester-knecht verhouding maar de afstandelijke arbeider-fabrikant relatie. Het verhaal wordt door Dickens ook niet terug in de tijd geplaatst zoals in

zijn andere romans. Daar wil hij nog wel eens met een postkoets op de proppen komen, terwijl er in zijn tijd al lag spoorwegen door het land stoomden. Nee hier is het alles stoommachines en vieze rook dat de klok slaat. Het verhaal speelt zich af in Coketown, een denkbeeldige textielindustriestad in het noorden van Engeland. De werkelijke voorbeelden waar Dickens gebruik van heeft gemaakt waren echter de steden Manchester en Preston in Lancashire.

Op de website van Bol.com wordt het boek als volgt geïntroduceerd:

Coketown is een naargeestig industriestadje in Midden-Engeland. De journalistieke en parlementaire welsprekendheid heeft het over “ondernemingsgeest” der bewoners. Maar wie eens door het stadje gelopen heeft, weet wel beter. Het is er lelijk en vies, en het allerergste: de mensen worden er stelselmatig ontzield. Hun verbeeldingskracht kan zich alleen nog op cijfers, winstpercentages en slechte lonen uitleven. Maar echt leven is er onmogelijk. Dat geldt evengoed voor de geldmagnaten Gradgrind en Bounderby als voor de rechtschapen arbeider Stephen Blackpool en zijn vriendin Rachel. – Maar zolang de magnaten het voor het zeggen hebben, kunnen zij zich nog uitleven in hun macht dat doen ze dan ook; voor Stephen Blackpool, die probeert een eigen weg te gaan op het kompas van zijn eigen verantwoordelijkheid en geweten, blijft er niets anders over dan te vluchten en te sterven, vermalen tussen de raderen van een onmenselijke samenleving.

De verschijning van het boek week ook af van wat bij Dickens gebruikelijk was. Geen maandelijkse afleveringen in aparte katernen, maar wekelijkse in het door hem geredigeerde tijdschrift *Household Words*. Het verhaal bestreek de periode van november 1853 tot en met juni 1854. Hieruit blijkt dat we na *Tale of Two Cities* (*Twee Steden / Londen en Parijs*) opnieuw met een boek uit de latere periode van Charles Dickens te maken hebben. Gelukkig zit er in dit boek in tegenstelling tot het hiervoor genoemde nog wel de nodige humor, als is het wel die van een boer met kiespijn.

De beoordelingen door de diverse bekende literatuur critici is nogal divers en in de loop van de tijd ook nogal eens door hen gewijzigd.

George Bernard Shaw (1856 – 1950) was behoorlijk kritisch over het boek, de beschrijving van de vakbeweging deugde niet. De beschrijving van een vakbondsleider zou meer berusten op de fantasieën van de middelklasse. Later zegt hij er over dat het boek veel Dickens lezers teleur zal stellen, maar anderen zullen

daar en tegen nu voor het eerst iets van Dickens gaan lezen!

John Ruskin (1819 - 1900) vond *Hard Times* zijn favoriete Dickens boek omdat het belangrijke sociale problemen beschrijft.

Thomas Macaulay (1800 – 1859) zet op het boek het stempel van pessimistisch socialisme omdat Dickens laat zien dat hij niet van de politiek uit die tijd begreep.

F. R. Leavis(1895-1978) beschrijft het boek als een echt kunstwerk. In eerste instantie vind hij zelfs dat het Dickens enige kunstwerk is, maar later rekent hij daar ook de andere romans toe..

Walter Allen (1891-1995) roemt het boek als een onovertroffen kritiek op de industriële samenleving.

Dat geeft in ieder geval aan dat er nogal wat discussie over de kwaliteiten van het verhaal mogelijk is. Een ander punt dat opvalt in deze commentaren is, dat men dit boek niet ziet als een puur verzinsel, maar als een wel of niet juiste beschrijving van de werkelijkheid.

Een boeiend aspect van dit verhaal is verder ook nog de vraag die erin wordt opgeworpen: Hoe behoort men kinderen op te voeden. Welke waarden en normen zijn nodig om hen tot een volwaardige mens op te laten groeien?

Zware tijden met *Hard Times*

door Karla Boschma

Onlangs zaten de heer Klok en ik op een zonnig terras in Dordrecht onze vete te onderhouden. We kregen een ernstig verschil van mening. Dit keer niet over de te kleine glazen in de Dordtse horeca. De wijnglazen bij Centre Ville zijn ruim bemeten en, gelukkig, ook goed gevuld (ik haat de gruwelijke mode van goudvissenkommen met een laagje wijn). Nee, het ging over our book of study: *Hard Times*.

Een meesterwerk, zei Klok. Hij legt dit elders wel uit. Vooral vanuit historisch gezichtspunt, waarin ik hem, wij zijn beiden historici immers, kan volgen, maar

voor mij blijft het Dickens' slechtste boek. Daarmee is het geen slecht boek. Dickens zou niet weten hoe slecht te schrijven, maar het is het enige boek van Dickens dat ik nooit herlees zonder dringende noodzaak.

Om te beginnen: er is niemand in het hele boek die me ook maar enigszins kan interesseren. In elk ander boek van de *Inimitable* wemelt het van de karakters, goed of slecht, die je altijd bij blijven. Op mijn zevende viel ik voor Captain Cuttle en Florence Dombey en dat ging zo door naar mate ik meer boeken las. Pecksniff, Podsnap, Sairy Gamp, Sam Weller, Mr Pickwick, Chuzzlewit, Dick Swiveller, ach, ik kan wel doorgaan. Of ze een grote of kleine rol spelen, goed of slecht zijn, dat doet er niet zo toe, ze raken je hart, maken je aan het lachen of juist kwaad. *Hard Times* heeft Bounderby en Gadgrind, manager en bureaucraat zoals die we dagelijks tegenkomen. Ze doen mij echter niets, waar ik iedere keer als ik Podsnap en Pecksniff op de televisie zie, vermomd als moderne politici, de slappe lach krijg.

Het verhaal doet me ook al niets. Dat Louise het slachtoffer is van haar utilitaristische opvoeding, vergelijkbaar met die van John Stuart Mill, met vergelijkbare gevolgen: het zal wel. Dat haar broer, al dan niet daardoor, een crimineel is, ach... Terwijl ik Dostojewski niet kan lezen omdat ik constant wil roepen: 'Doe dat nou niet!!!' Bij *Hard Times* interesseert het me totaal niet wat er met de hoofdpersonen gebeurt. Sissy en het circus moeten het hart verbeelden, maar mij zeggen ze niets. Harthouse is een &€@, maar who cares?

Als ik een van Dickens' romans opensla, al is het maar om iets na te zoeken, wordt het gewoonlijk nachtwerk. Al die dierbare oude vrienden en vijanden die je tegenkomt. Kijk daar is Mantalini en daar Bella Wilfer en haar vader en miss Flite en, en, en ineens is het alweer ochtend en rekt een zeer tevreden hond zich naast je uit op de bank (hij hoort in de keuken te slapen). Maar *Hard Times* sla ik dicht en ga slapen.

Ik vind het vooral een onaf boek. De plot met Bounderby en zijn moeder had geweldig kunnen zijn, maar valt plat. De Louise Harthouse-affaire idem. Mrs. Sparsit en Blitzer, er was veel meer mogelijk. Dickens had altijd haast, maar nu

moest hij per week de spanning zien op te voeren, om de oplage van *Household Words* omhoog te krijgen. Zijn vader en zijn jongste dochter waren net gestorven, zijn huwelijk was mislukt. Om een Engelse uitdrukking te gebruiken: 'His heart just wasn't in it.' Dat merk je bij het (her)lezen. Oftewel, dit is wat mij betreft Dickens' zwakste boek. Herlezen was weer niet voor mijn genoegen. Ik ga mezelf maar eens troosten, met een van zijn andere, wel geweldige romans. De hond begint alvast te kwispelen, dat wordt weer een latertje.

Nog één opmerking. Er wordt vaak beweerd dat Dickens niet goed over vrouwen kon schrijven. Little Nell en andere voorbeelden worden dan aangehaald. Dat is onzin. Het gaat pas fout als die vrouwen aan het victoriaanse ideaal moeten voldoen, zoals Nell, Little Dorrit, Esther Summerson etc., maar Edith Dombey, Miss Wade, Tattycoram, Bella Wilfer, Lady Dedlock... dat zijn volwaardige en sterke romanfiguren. Dickens heeft problemen met mensen die puur goed moeten zijn, alweer naar het victoriaanse ideaal. Nell, Smike, en in dit boek Stephen Blackpool en Rachael. Te goed om ons te raken, te goed om echt te zijn.

DICKENS ALS VERPLICHTE KOST.

door Kees Klok

'Now, what I want is, Facts. Teach these boys and girls nothing but Facts. Facts alone are wanted in life. Plant nothing else, and root out everything else. You can only form the minds of reasoning animals upon Facts: nothing else will ever be of any service to them. This is the principle on which I bring up my own children, and this is the principle on which I bring up these children. Stick to Facts, sir!'

Het zijn de openingswoorden van *Hard Times*. Aan het woord is Thomas Gradgrind, gefortuneerd koopman in ruste, lid van het Lagerhuis en vader van Tom en Louisa. Zij hebben het geluk de opvoeding door Gradgrind aan den lijve te mogen ervaren. Een opvoeding gebaseerd op het idee dat alleen rationele regels kinderen kunnen vormen tot maatschappelijk succesvolle mensen. Een gedachte die teruggaat op de Verlichting met zijn idee dat de ratio de basis is van de maatschappelijke

voortgang. Een filosofie met politieke gevolgen, zoals de ontwikkeling van het vrijheidsideaal, dat in de Franse Revolutie leidde tot de *Verklaring van de Rechten van de Mens en van de Burger*. Dat de ideologie meestal mooier is dan de praktijk kunnen wij meer dan tweehonderd jaar na het uitbreken van de Franse en Industriële Revolutie met *the benefit of hindsight* gemakkelijk vaststellen.

Het vrijheidsideaal uit de Verlichting leidde tot de ontwikkeling van het liberalisme, een stroming die te verdelen is in twee takken. Een politieke, waarin vooral het ideaal van de persoonlijke, individuele en politieke vrijheid voorop staat en een economische waarin het vooral gaat om de vrijheid van ondernemen, bij voorkeur niet gehinderd door enige regelgeving vanuit de overheid. De markt, het spel van vraag en aanbod, van onderlinge concurrentie, zou het regulerend mechanisme vormen van de economie. Een crisis, te zien als een tijdelijke ziekte, zou door dokter Markt uiteindelijk worden genezen.

Anders dan hij geloofde leidden de opvoedkundige principes van Thomas Gradgrind tot twee gemankeerde kinderen. Een diep ongelukkige Louisa, die, omdat het rationeel zou zijn, trouwt met Josiah Bounderby, een rijke fabrikant, toonbeeld van een *selfmade man*, maar uiteindelijk een bedrieger, vriend van Gradgrind, van de leeftijd van haar vader. Een ontspoorde en in het kwaad doortrapte Tom, die uiteindelijk de bank van Bounderby berooft en er tenslotte, dankzij Louise en zijn vader, mee wegkomt. Als Louisa haar echtgenoot verlaat, omdat zij vermoedt verliefd te zijn op een ander, en als blijkt dat Tom een schurk is, komt Gradgrind tot de conclusie dat zijn principes hebben gefaald. Hij wordt daardoor een wijzer man, die gaat inzien dat er meer in het leven is dan 'Facts'.

Het geloof in de ratio, zo laat Dickens ons zien, is een blind geloof. In de loop van de negentiende eeuw komt men tot het besef dat ook het geloof in de heilzame werking van de markt blind is, omdat het uitgaat van de aanname dat mensen in economisch opzicht altijd rationeel handelen. Dat blijkt niet zo te zijn. Rationaliteit en moraliteit zijn soms strijdig met elkaar en dan valt de keuze, laten we ons daar gelukkig om prijzen, vaak uit ten voordele van de moraliteit. Zodoende kwam er langzamerhand een einde aan de ontstellende misstanden, vooral in de steden, die

de Industriële Revolutie onder grote delen van de arbeidende bevolking veroorzaakte en die wij uit meer boeken van Dickens dan *Hard Times* alleen kennen. In *Hard Times* is Stephen Blackpool het voorbeeld van een moreel hoogstaand man, ondanks zijn beklagenswaardige situatie en het misbruik dat men van hem probeert te maken, de tegenhanger van een type als Bounderby, die het slechts om gewin gaat.

In *Hard Times* pakt Dickens de uitwassen van de Industriële Revolutie aan en het geloof in de ratio. Dat maakt het boek ook in onze tijd actueel. In de loop van de negentiende eeuw groeit het besef dat er grenzen gesteld dienden te worden aan het ongebreidelde kapitalisme met zijn geloof in de almacht van de markt en dat de staat een bredere taak had dan het handhaven van de orde en de verdediging van het grondgebied. Er kwam sociale wetgeving, al was het alleen al om opstand en revolutie te voorkomen. Wetgeving die leidde tot gezondere, productievere en beter geschoolde werknemers. Vooral door de crisis van de jaren dertig van de vorige eeuw werd de vrijheid van de financiële wereld ingeperkt, om herhaling van een Krach als die van 1929 te voorkomen.

Media jaren zeventig ontwikkelde de Chicago School of Economics, invloedrijk in de wereld der economische wetenschap, het concept van de *new classical macroeconomics*, dat zwaar leunde op het idee van rationaliteit. Economen uit deze school, zoals Milton Friedman, begonnen ineens weer het geloof in de almacht van de markt te prediken. Politiek werden die gedachten overgenomen door neo-conservatieven als Ronald Reagan en Margaret Thatcher, maar ook, geheel of gedeeltelijk, door allerlei conservatieven, liberalen en politici van het centrum in de rest van Europa. De banken kregen opnieuw vrij spel, verworven rechten van werknemers moesten wijken voor het vrije spel van ondernemers, de overheid moest 'een stap terug doen,' ten behoeve van de markt. Ook in ons land. Overheidsbedrijven moesten worden geprivatiseerd, de energiemarkt moest worden 'geliberaliseerd,' evenals het openbaar vervoer. Er kwam concurrentie tussen de ziektekostenverzekeraars.

Hoe dat vanaf de bankencrisis van 2008 tot op heden allemaal uitpakt, kunt u

dagelijks in de media vernemen. Wat duidelijk is, is dat ook dit keer de veronderstelling dat de mens economisch altijd rationeel handelt, gebaseerd is op drijfzand. Dat begint al bij ons zelf. Ik ga echt niet ieder jaar vanwege enkele euro's van energieleverancier wisselen, of van ziektekostenverzekeraar, laat staan van telefoonaanbieder. Je weet maar nooit hoe dat met je vertrouwde nummer afloopt. Het zou mij financieel gewin kunnen opleveren, maar ik ben al meer dan dertig jaar tevreden met de meeste nutsbedrijven waarbij ik klant ben. Toen op een zondag de hoofdschakelaar kortsluiting maakte, stond mijn energiebedrijf binnen een uur aan de deur om het probleem te verhelpen. Het morele aspect laat ik nu maar even buiten beschouwing, al zit ik persoonlijk bij een bank die niet in de wapenhandel investeert. Voor de sociaal-economische ontwikkelingen in onze samenleving is Dickens hoe dan ook nog steeds hoogst actueel. Vaak denk ik: een boek als *Hard Times* zou, in ieder geval bij de studie economie, toch eigenlijk verplichte kost moeten zijn, misschien zou dat een handvol problemen schelen.

Charles en Isabella.

door Sylvia van de Vijver (Lid Weerdinger Leeskring)

Ik vertel niets nieuws als ik zeg dat Charles Dickens een schuinsmarcheerder was. Hij hield van vrouwen, mooie vrouwen. Vooral van jonge, mooie vrouwen. Charles trouwde in 1836 met zijn Catherine en gezien al haar zwangerschappen, kunnen we niet beweren dat hij haar verwaarloosde. Dat weerhield hem er echter niet van ook van andere vrouwen te genieten. Zijn schoonzusje Mary, die na hun huwelijk bij hen ingetrokken was, werd door hem zeer betreurd toen zij een jaar later al op haar zeventiende overleed. In 1842 nam het jongere zusje Georgina haar plaats in als inwonende zus van de vrouw des huizes. Zij was nog maar veertien. In 1857, Charles was toen vijfenveertig, ontmoette hij Ellen Ternan en slechts een jaar later besloot hij dat hij definitief genoeg had van zijn vrouw. Niet hij vertrok maar Catherine werd het huis uitgezet. Georgina bleef bij hem als zijn huishoudster. Want een mooie minnares is prettig, maar een man moet tenslotte ook bekookt en bewassen worden. Zover zijn de biografen van Dickens het eens.

Wat ik mis in de lijvige werken die ze hebben geschreven is de relatie van Charles Dickens en Isabella Beeton, een jonge vrouw (ze werd maar achtentwintig dus ze is haar hele leven een jonge vrouw gebleven) die er niet alleen goed uitzag maar bovendien van de zorg voor de man en zijn huis een hogere kunst wist te maken. Volgens haar *Book of Household Management* betekent een goed huisvrouw zijn, niet per se dat ze afstand moet doen van alle pleziertjes maar: “vroeg opstaan, properheid, zuinigheid, gastvrijheid, een zorgvuldige keuze van de mensen met wie ze omgaat, een goed humeur, goed en vooral passend gekleed gaan inclusief een zorgvuldige keuze van accessoires zoals sjaals en hoeden, vrijgevigheid voor de armen, het nauwkeurig bijhouden van het huishoudboekje en te allen tijd een goed voorbeeld voor de bedienden zijn,” zijn de deugden die elke vrouw zich eigen moet maken.

En als aller belangrijkste natuurlijk: een vrouw moet een keukenprinses zijn om een man te kunnen behagen. De liefde van de man, en van al zijn vrienden, gaat tenslotte door de maag. Het kan daarom niet anders of onze Charles moet zwaar onder de indruk zijn geweest van deze vrouw. Een vrouw die geboren werd in 1836, het jaar waarin Charles en Catherine trouwden, en die al op haar vierentwintigste een boek schreef waaruit het ook voor al degenen die haar niet persoonlijk kenden, volstrekt duidelijk werd dat zij dé perfecte vrouw was voor elke man.

Ter illustratie haar recept voor trifle:

“ Week de plakjes cake in wijn en schik ze in een diepe glazen schaal. Erover en ertussen zelf gemaakte jam en daarover een flinke laag romige vanillepudding. Ter vervolmaking een dikke laag slagroom. Tenslotte versieren en vers of gekonfijt fruit.”

Dit is natuurlijk maar een samenvatting. Het volledige recept beslaat twee hele bladzijden in Isabella's onvolprezen huishoudboek.

Een vrouw die op haar vierentwintigste als zo perfect was, kan Charles niet zijn ontgaan. Die moet zijn warme belangstelling hebben genoten. Maar zoals gezegd, geen van de biografen vermeldt haar naam. Ik kan alleen maar concluderen dat ze niet goed hebben opgelet. Dickens geeft namelijk in zijn *David Copperfield* een hele

duidelijke verwijzing naar Isabella en haar kookkunsten als zijn David na een diepe overdenking laat zeggen: “Trifles make the sum of life!”
Of te wel: “Het hele leven bestaat uit pudding!”

Een reis naar het Drentse Dingley Dell

door Kees Klok

Ooit hadden wij een leeskring in Dordrecht. Dat weet u, want daar heb ik weleens in *The Dutch Dickensian* over geschreven. Het was een leeskring met ook in Haarlem bekende namen. Mevrouw Schimmelpenninck, dominee Van der Meijden, de heer en mevrouw Manspeaker en de heer Waaifoort, om er maar enkele te noemen. Die leeskring bestaat niet meer. Dat kwam door overlijdens, verhuizingen en gebrek aan nieuwe aanwas. Er wonen nog enkele verspreide leden in de Eerste Stad van Holland: de heer Waaifoort, ondergetekende en volgens de enige tijd geleden verspreide ledenlijst ook de heer Charles Dickens, die wij ooit een keer welkom mochten heten tijdens een buitendag van de Haarlem Branch in hotel Bellevue ter stede. Er is een nieuwe leeskring in oprichting. Dickensliefhebbers in Dordrecht werden in het najaar opgeroepen zich in een dergelijke kring te verenigen. Daarop reageerden al één dame en een in het Drentse *Dingley Dell* wonende oud-Dordtenaar (hij gaat in dit stuk nog een rol spelen), die zich graag als lid-op-afstand genoteerd zag. Het is een bemoedigend begin en wie weet neemt het initiatief nog een grote vlucht.

U vreest wellicht dat ik als Dickensiaan vooralsnog een dakloos bestaan leid. Ik heb iemand uit medeleven zelfs horen operen dat het wellicht goed zou zijn als Dordrecht zich aansloot bij Roosendaal, waar mevrouw Boschma zich in het licht van Dickens koestert, maar een onopgelost conflict over de inhoud van zekere Dordtse bierglazen maakte dat een futiele suggestie. Vijf jaar geleden kondigde zich een oplossing aan voor de staat van ontheemding waarin ik mij bevond. In het verre Drentse *Dingley Dell*, dat onder prozaïscher inwoners ook wel bekend staat als Weerdinge, startte de heer De Landtsheer, niet geheel onbekend als hoofdredacteur

van dit periodiek, een leeskring. Ik ontving een uitnodiging mij daarbij aan te sluiten als lid-op-afstand. Sindsdien heb ik het genoeg om *The Eatanswill Gazette* te ontvangen, waaraan ik ook weleens iets heb bijgedragen, en word ik jaarlijks in februari verwelkomd op het Dickensdiner dat deze leeskring organiseert. Naar Drenthe reizen met het openbaar vervoer is zelfs in het zomerseizoen al een riskante onderneming, 's winters vereist de tocht doorzettingsvermogen en de moed ontberingen onder ogen te zien. Toch is het mij ook dit jaar weer gelukt *De Landtsheerlijkheid*, waar het evenement traditioneel plaatsvindt, te bereiken. Het is ieder jaar weer een genoeg om door de chauffeur van de familie De Landtsheer te worden afgehaald van het Emmer station. Zeker dit jaar, amper een week na de verpletterende 6-1 zege van FC Dordrecht op FC Emmen, maar dit geheel terzijde.

Het was een bijzondere bijeenkomst, want het eerste lustrum. Maar liefst dertien leden hadden zich verzameld, in opperbeste sfeer. Men dient hierbij te bedenken dat wij ons in een kleine gemeenschap in een dun bevolkte streek van het land bevonden. De maaltijd was geheel door de leden (voor)bereid en de wijnkelder van *De Landtsheerlijkheid* is immer goed gevuld en *welcoming*. Geen vrijwel rauwe rollade met een stroperig streepje onbestemde saus, een toefje aardappelpuree, drie boontjes en een kunstig besneden wortel, zo populair in sommige eetgelegenheden, maar volle borden overheerlijke, goed doorbakken kalfsrollade, geurend gevogelte, traditionele Drentse broden bij de voorafgaande schildpadsoep, schalen met kleurrijke salades, kazen te kust en te keur, een trifle zoals ik hem in jaren niet meer had gegeten en een keur aan tintelende wijnen, madeira's en gerijpte whisky's uit Hibernia. Ook hadden de dames zich voor de gelegenheid gekleed in de fraaie gewaden die in het midden van de negentiende eeuw in de mode waren, waarbij de heren zich naadloos aansloten. De eetzaal was warm verlicht door kaarsen en in de schouw brandde een kloek haardvuur om de winterse koude buiten de muren te houden.

De *Weerdinger Dickens Leeskring* onderscheidt zich van de vroegere Dordtse door de wijze waarop men te werk gaat. In Dordrecht lazen wij gezamenlijk uit de boeken van Dickens, waarbij elk van de leden een rol op zich nam. Hier gaat dat anders. De leden krijgen van de heer De Landtsheer, gepensioneerd docent, u

begrijpt, een stevig stuk huiswerk op, bestaande uit een aantal pagina's uit een van Dickens' werken. Die worden bestudeerd en bij de volgende bijeenkomst wordt daarover diepgaand gesproken. Soms nodigt men een spreker uit. Mij is reeds twee keer de eer te beurt gevallen die spreker te zijn. Ik mocht de lustrumbijeenkomst enige luister bijzetten met een korte verhandeling over Dickens, *Hard Times* en de Industriële Revolutie. Diverse leden leverden eveneens een bijdrage. Het zij door een gedicht, een lied of een persoonlijke beschouwing over de plaats van Dickens in hun dagelijks bestaan. Iemand verdedigde de stelling dat Isabella Beeton beslist in de meer dan warme belangstelling van Dickens moet hebben gestaan omdat zij niet alleen een schoonheid was, maar ook expert in het bereiden van trifes. Daarnaast waren er levendige tafelspeeches, waaronder ik mij met enige weemoed afvroeg waarom die de laatste tijd in Haarlem zo dun gezaaid zijn, maar dat is wellicht een voorbijgaande fase. Zo ging het door tot in de late uurtjes, die werden gevuld met liederen onder de bekwame begeleiding van de echtgenoot van een der leden. Daarna moest ik mij node terugtrekken in het luxe gastenverblijf van *De Landsheerlijkheid*, want de andere dag wachtte weer de barre terugtocht. Vier uur sporen om een afstand af te leggen die even lang is als Dordrecht-Keulen, maar daar doe je zomaar een half uur minder over. Het was de moeite dubbel en dwars waard. Nagenietend en geïnspireerd door dit 'voorbeeld in de verte' keerde ik terug in het winderige Dordrecht om over te gaan tot de orde van de dag.

De Weedinger
Dickensleeskring
(*The Weedinger
Twig*)
2014

FLORENCE NIGHTINGALE, TEDERE IJZERVRETER

1820-1910

door Liesbeth van Aalst

Florence Nightingale en haar één jaar oudere zuster Panthenope* kwamen ter wereld als bevoorrechte baby's. Hun ouders - William Edward Nightingale en Fanny Smith- waren rijk, verkerend in de hoogste politieke en culturele kringen en uitermate liefhebbend naar elkaar en hun kinderen.

Hun geloofsovertuiging- het Unitarisme- kende aan de vrouw eenzelfde potentiële intelligentie en leergierigheid toe als aan de man, waardoor de scherpzinnigheid en hunkering naar kennis van de meisjes ongeremd werden gestimuleerd. William besloot zelfs hun educatie persoonlijk op zich te nemen; een erudiet en belezen man die zijn studies aan de universiteiten van Cambridge en Edinburgh op briljante wijze had afgerond, bracht hij zijn opgroeiende dochters in razend tempo een aantal moderne talen bij, het lezen en commentariëren van klassieke Latijnse en Griekse teksten, wiskunde, politieke- en economische beginselen, filosofie en geografie.

Naast deze intellectuele opvoeding werden zij uiteraard voorbereid op hun toekomst als echtgenote en gastvrouw. Wellevendheid en gastvrijheid naar hoger geplaatsten en gelijken en afstandelijke correctheid naar bedienden en van hen afhankelijke arbeiders waren onderdeel van de dagelijkse training, evenals het bespelen van een muziekinstrument en het beoefenen van naald- en tekenkunst.

Maar het Victoriaanse kind werd vooral geacht gehoorzaam, respectvol en afhankelijk naar de opvoeders en familieleden te zijn. En hier reageerden de zusters al heel vroeg op hun eigen manier; Parthenope - 'Parthe' in de dagelijkse omgang en liefdevol 'Pop' voor haar zuster- paste naadloos in deze opvoeding. Een begaafd kind met een groot talent voor tekenen, beantwoordde

zij aan haar tijds- en milieubeeld in haar vrolijke oppervlakkigheid en blinde gehoorzaamheid aan het ouderlijk gezag.

Een jeugd in geborgenheid en innerlijke onrust

Florence was in slimheid en studieresultaten haar oudere zuster vóór en werd alom bewonderd om haar charismatische persoonlijkheid: zij was gracieus, van lichamelijke schoonheid en zij voerde een sprankelende conversatie.

De wetenschap, dat hierachter een dodelijk verlegen meisje schuilging dat zich een 'monster' voelde, anders dan anderen - lees minderwaardig - zou haar omgeving diep geschokt hebben. Over haar jeugd schrijft zij in een dagboek: 'my greatest ambition was not to be remarked. If I were sure that nobody would remark me, I should be quite happy'. Teneinde te ontsnappen aan die drukkende werkelijkheid, verloor zij zich in dagdromen waarin zij - soms voor uren - onbereikbaar was voor haar omgeving. Dit fenomeen trad tot ver in haar jonge volwassenheid op. Over de inhoud heeft zij zich nooit uitgelaten maar in haar beschrijving komen altijd de woorden 'zondig', 'verslavend' en 'walgelijk' terug. Met onze moderne psychologische kennis komen onmiddellijk begrippen als 'misbruik' en 'trauma' boven en sommige biografen en onderzoekers schrijven dit ziekelijke zondebesef - voorzichtig - toe aan het ongeveer tweejarig verblijf van een gouvernante, die werd aangenomen tijdens de afwezigheid van de vader, rond hun tiende jaar. Deze jonge vrouw werd - na een verlof om haar zieke broer te verzorgen- zonder omhaal ontslagen, toen een gedragsverandering bij Florence werd opgemerkt. Deze verklaring blijft echter een hypothetische; harde feiten over deze periode zijn niet bekend.

Haar compassie voor medeschepselen uitte zich op zeer jonge leeftijd in het verzorgen van gewonde vogels en andere dieren; tijdens een wandeling werd zij geconfronteerd met een schaapherder die op het punt stond, zijn hond Cap op te hangen; het dier had een poot gebroken en was dus als werktuig niet meer functioneel. Florence nam de hond mee om het te verzorgen met als uiteindelijk resultaat een vrolijke, behendig huppelende driepoot. Het feit dat zij- vóór het verbinden- de poot reinigde met gekookt water, was ongebruikelijk in de medische wereld en geeft haar geniale medische inzicht weer.

Hoewel liefdadigheid een grote rol speelde in de familie, was ook die activiteit aan - ongeschreven- regels gebonden; een zekere afstand moest worden bewaard in het contact met de onderklasse. Wij weten dat Florence die regels als jong meisje overtrad door oude/zieke dorpsbewoners niet alleen de soep en flanelletjes te overhandigen, maar hen- indien nodig- de soep te voeren en zich zelfs niet te ontzien, hun bonzend hoofd en pijnlijke ledematen in koel water te baden. Aangezien elke zaak twee kanten heeft, wekt de schok van de ontvanger- in dit geval een doodzieke, aan kanker lijdende vrouw- geen verbazing: een dame hoorde haar soort niet aan te raken...

Dat men in de privileges van de elite naar onze maatstaven ontoelaatbaar ver ging, toont een gebeurtenis in de Nightingale familie. In 1832 bleek een jonge moeder niet in staat, haar kind te zogen en werd een 'wet nurse' aangesteld die voor zolang als nodig bij het gezin introk, haar eigen zuigeling zoals gebruikelijk overlatend aan anderen als zij het niet daadwerkelijk voedde. Toen plotseling haar echtgenoot stierf, vond de familie het beter de min hiervan niet op de hoogte te stellen; verdriet en zorgen zouden de melktoevoer, bestemd voor de zoon des huizes, kunnen stoppen. In een brief aan haar grootmoeder komt de ontsteltenis van Florence hierover duidelijk naar buiten. Deze gebeurtenis en ongetwijfeld vele soortgelijke, waar het toeval van de geboorte voor de één gezondheid en geluk en voor de ander pijn, verdriet en bittere armoede betekende, versterkten mijns inziens het gevoel van onrecht en de schaamte (zonde?) over haar eigen weelde en comfort. Had zij niet vanaf de wieg geleerd, dat het navolgen van Jezus de belangrijkste Christenplicht is? En wat is de belangrijkste les die Jezus ons leert? Hebt uw naasten lief als uzelf, ook de zwakke, nederige en onwetende...(Hoewel ook ik me hier bezondig aan speculaties, lijkt het voorgaande sterk te wijzen op een zeer vroege sociale betrokkenheid, voor een groot deel gebaseerd op een diepe religiositeit die haar zou drijven in woord en daad tijdens een lang leven).

Haar jaren van kind naar puber waren intellectueel zeer bevredigend; haar educatie stond minstens op, of boven het peil van de jongens in haar milieu en zelfs haar vader/leraar moest in haar op sommige terreinen zijn meerdere erkennen. Met hun uitwisseling van kennis gedurende ontelbare uren, groeiden hun wederzijdse liefde en respect; deze tijd was, zoals zij later opmerkt, de gelukkigste van haar leven.

Een verboden roeping

In september 1837 vertrok het gezin naar het vaste land voor de 'Grand Tour', ter voorbereiding op het Society debuut van de meisjes. Het achttien maanden durende verblijf in Duitsland, Frankrijk, Zwitserland en Italië was een aaneenschakeling van culturele, museale en muzikale evenementen en ontmoetingen met Europese schrijvers, journalisten, musici en vrije- vaak naar het Anarchisme neigende-geesten, alles ondernomen met karakteristiek Victoriaans enthousiasme en tomeloze energie.

Na haar opwachting bij Victoria gemaakt te hebben, beleefde Florence haar eerste London Season. Dit betekende tevens de opening van het jachtseizoen: de meisjes waren huwbaar. Florence was bijzonder in trek en dat niet alleen als potentiële huwelijkspartner; haar 'magnetisme' werd door iedereen ervaren, getuige een gedicht dat de jonge Ada Byron Lovelace* aan haar wijdde, waarvan hier de eerste strofe:

*I saw her pass, and paused to think!
 She moves as one on whom to gaze
 With calm and holy thoughts, that link
 The soul to God in prayer and praise.
 She walks as if on heaven's brink,
 Unscathed thro' life's entangled maze.*

Hoewel zij zich ongetwijfeld geveleid heeft gevoeld door al die bewondering, namen haar onrust en depressie toe; ze wilde alleen zijn, weg van de glitter en eindeloze reeks partijen en bals. Een gedachte, neergeschreven op 24 april 1839: 'We are to copy Jesus Christ but as we cannot make such great sacrifices, we should be the more ready to give up our will at all times'.

Het idee van een huwelijk stond haar tegen hoewel ze fantaseerde over een levensgezel die haar in kameraadschap zou accepteren in een relatie van zielsgenoten. Haar liefde voor kinderen ten spijt, wilde zij geen moeder zijn; het moederschap kweekt egoïsme in de -kleine- kring van het gezin en onderdrukt-meer nog als de man- de eigenheid van de vrouw. Ook toen al beseftte zij, dat haar kring een grenzeloze moest worden.

Het nieuwe decennium luidde de verschrikkingen van de oprukkende

industrialisatie in; massale hongersnood door overtollige arbeiders en slavenwerk in fabrieken en mijnen, waar duizenden stierven onder onmenselijke werkomstandigheden. Dat het leven van de Nightingales volgens Florence hiertegen onaanvaardbaar afstak, wekte totaal onbegrip, verbijstering en woede op; moeder gilde als een viswijf, vader trok zich terug in shock en 'Pop' kroop in bed, ziek* en hysterisch: hoe kon iemand afwijzen waarnaar zij vruchteloos verlangde: een leven met man en kinderen?

Wat Florence wilde was de mogelijkheid, het on vervulde verlangen van haar kindertijd dat tot een onstuitbare drang was geworden, te verwezenlijken: nuttig zijn en lijden verzachten. Rond haar 25e jaar begon zij een omvangrijk netwerk op te bouwen van sympathisanten - mannen zowel als vrouwen- die op verschillende manieren ijverden voor een rechtvaardiger sociaal klimaat. Dit waren vrijwel zonder uitzondering hooggeplaatste en invloedrijke personen zoals Christian Bunsen-Pruisische regerings-afgevaardigde in Londen- William Hartington Cavendish, 6th Earl of Devonshire en één van de machtigste edelen in het land- Lady Granville, echtgenote van de Engelse ambassadeur in Parijs en anderen. Aan één van de door Lord Shaftesbury,** Charles Dickens en Angela Burdett-Coutts opgerichte 'Ragged Schools', waar onderwijs werd gegeven aan de allercarmste kinderen, heeft Florence voor een korte periode gewerkt en ze genoot van elke minuut. Onnodig te vermelden, dat dit de temperatuur in het gezin tot overkoken bracht, vooral bij Fanny toen die ontdekte dat Florence enkele leerlingen binnen had gesmokkeld teneinde ze vol lekkers te stoppen. Smerige, stinkende zwervers in huis....

Toen haar plan om voor enkele maanden in het Salisbury ziekenhuis te trainen als verpleegster, opnieuw tot een streng ouderlijk verbod leidde, realiseerde zij zich dat een afscheiding van het ouderlijk huis onvermijdelijk was, hoewel haar plichtsgevoel naar de familie haar daar nog jaren van zou weerhouden. Als compromis vulde zij haar vrije momenten met datgene waarvoor zij was geboren: het zorgen voor de zwakke medemens. In het dorp masseerde zij pijnlijke ruggen, verschoonde bedden en zette thee. 16 juli 1846: 'Rubbed mrs. Spence for the second time. I'm such a creeping worm that if I have anything of this to do, I can do without marriage, or intellect or social intercourse or any of the things people sigh after. My mind is absorbed with the sufferings of man'.

De gedachte aan zelfmoord begon haar te kwellen en - wetend hoe diep religieus zij was- voelen wij de enormiteit van haar wanhoop; immers, welke zonde is groter dan de vernietiging van het lichaam waarin de unieke menselijke ziel zetelt, het geschenk van God? Oktober 1847: Florence was 27 jaar oud en de laatste- meest hardnekkige- aanbidder had zich na acht jaar van vruchteloze hofmakerij teruggetrokken; Richard Monckton Milnes, de man die het dichtst haar ideaalbeeld benaderde. Florence kwam haar bed niet meer uit, sterk vermagerd en nauwelijks meer communicerend.

En toen, als door een medelijdende God gezonden, bracht het bezoek van oude familievrienden - het echtpaar Charles en Selina Bracebridge- redding.

Doorbraak en scheuring: eindelijk zingt de nachtegaal...

Charles en Selina Bracebridge namen haar mee op een tocht naar Egypte en brachten door hun warme sympathie en aanmoediging haar hoop en zelfvertrouwen weer tot leven. Charles Holte Bracebridge, eigenaar van Atherstone Hall, was bemiddeld en hield zich bezig met het fokken van Arabische volbloeds paarden. Hij was zeer bereisd en - net als Florence- betrokken bij het opkomend Socialisme. Met zijn vrouw zou hij vele jaren tot de meest trouwe supporters van haar idealen gaan behoren en zich daadwerkelijk aan haar projecten verbinden.

De jaren tot 1852- het jaar waarin ze eindelijk de moed vond, de tirannie van het ouderlijk gezag te ontvluchten- waren vol activiteiten; correspondentie met politici, geestelijken, medici en andere haar welgezinden. Zij onderwees in dorpscholen, ijverde in verschillende projecten voor een menswaardig leven van gevallen vrouwen en prostituees en deed vrijwilligerswerk in verschillende ziekenhuizen. Bij dit laatste zien wij de Florence van de komende Krim Oorlog: patiënten in bedwang houdend van wie- in volle bewustzijn- ledematen werden afgezaagd, de smerigste taken op zich nemend en alles met een sereniteit, die haar de bewondering van velen opleverde. Zij deed onderzoek naar de religieuze en sociale situatie van ambachtslieden, resulterend in het boek: 'Suggestions for Thought to the Searchers for Truth among the Artisans of England'.* Ook haar contacten met 'Radicalen', aanhangers van het zich ontwikkelende Socialisme, breidden zich uit.

Haar eerste- onbetaalde- baan als nieuwe manager van het 'Institute for Sick Gentlewomen' (gouvernantes) werd mogelijk gemaakt door haar vader die besloot haar een jaarlijkse toelage van vijfhonderd pond voor levensonderhoud te schenken; na jaren van onbegrip en verzet, accepteerde hij de passie van zijn geliefde dochter als onontbeerlijk voor haar geluk.

Het werk was een uitdaging waarvoor velen na eerste kennismaking zouden hebben terug gedeinsd; het instituut waar veel van de vrouwen dodelijk ziek waren- opgezet en in stand gehouden door liefdadigheid- was een nachtmerrie van smerigheid en mensonwaardige behandeling van patiënten. Het wemelde van ratten, luizen en ander ongedierte en was totaal vervuild. Geen gordijnen, bedden die maandenlang niet verschoond waren en verrotte vloerkleden.

Binnen enkele maanden heersten rust, orde, hygiëne en comfort in het gebouw maar had Florence ook renovaties laten aanbrengen zoals een belsysteem dat onmiddellijk aangaf, welke patiënt hulp nodig had en een 'eetlift' die de maaltijden snel- en warm- ter plekke bracht. Onder haar leiding werd een strikte selectie op personeel gehanteerd; géén alcohol en bruto gedrag werden getolereerd. Vele 'Gamp-achtige'* verplegenden werden op staande voet ontslagen. 's Nachts deed zij haar ronde langs de 27 bedden en bracht troost en warmte door haar luisterend oor en altijd bezige handen; zij wreef ijskoude voeten en verlichtte de pijn van het doorliggen. Haar medische zelfstudie leverde- ook voor medici- verbijsterende resultaten; na de verwijdering van een borst bij een kankerpatiënte, nam zij de verpleging geheel op zich. De vrouw herstelde en kon zelfs later weer werken... Door haar -bijna griezelige- werkdrijf en economisch inzicht, bespaarde zij gigantisch op de dagelijkse kosten en hierdoor won zij de totale omslag in waardering van het bestuur, dat uit Dames van Stand was samengesteld; van verontwaardigd verzet tegen de aanstelling van nog nooit vertoond onvrouwelijk en onnatuurlijk gedrag, bleek zij nu een lot uit de loterij voor de kas van het instituut. De patiënten aanbeden haar en kregen voor het eerst na een vaak jarenlang ellendig ziekbed weer hoop op genezing en- waar dit niet mogelijk was- een menswaardig einde in een schoon bed, met gezonde voeding en zorgzame mensen om zich heen.

Ondanks de voorzichtige erkenning van haar kwaliteiten in kleine kring in deze periode, mogen wij de vijandigheid van het overgrote deel van haar tijdgenoten niet

onderschatten; zij was in alle opzichten een bedreiging voor de paternalistische maatschappij en dat niet in het minst voor haar beschaafde seksegenoten; een vrouw die zich aanmatigde alle door God ingestelde waarheden omver te werpen en de bestemming van de vrouw als gehoorzame echtgenote en eeuwig barende moeder ter discussie te stellen.

Maar de publieke opinie leek haar niet te deren; haar vastberadenheid was onaantastbaar en dat is misschien wel haar grootste mysterie: haar absolute gedrevenheid en daarin een bijna-ontkenning van haar bestaan als menselijk kuddedier. De goedkeuring van haar soortgenoten ondergeschikt aan Gods opdracht. Met totaal voorbijzien aan eigen elementaire behoeften als voldoende slaap, comfort en liefde, zou zij onafgebroken werken als een slaaf. Een gelukkige slaaf...

De Krim Oorlog

Deze oorlog (1853-'56) zou voorgoed haar naam vestigen als heldin, bikkelharde onderhandelaar en ijzervreter. Het conflict was ontstaan uit de expansie drift van

Rusland naar het Ottomaanse Rijk, dat tussen de 14e en 20e eeuw een enorm gebied besloeg in Noord-Afrika, Azië en Europa. Ook religieuze kwesties speelden een rol waaronder de positie van Christenen in het Heilige Land en die van Orthodox Katholieken in het Rijk. De gevechten tussen het Russische leger, de Turken en de geallieerden Frankrijk en Groot-Britannië, vonden plaats op het Krim Schiereiland, de Balkan en de Zwarte- Baltische- en Witte Zeeën en konden door de verschillende bevolkingen op de voet worden gevolgd door nieuwe uitvindingen als telegraaf en spoorwegen.

William Russell tijdens de Krimoorlog

De verslagen van William Russell- eerste oorlogsverslaggever (Times) en de foto's van Roger

Fenton brachten de gruwelijkheden van oorlog binnen twee dagen in het nieuws.

In deze oorlog, die zich- vooral aan Britse zijde- kenmerkte door grove onkunde van militaire- en politieke leiders, logistieke onbenulligheid en gebrek aan medische kennis en betrokkenheid, vochten in totaal 1,5 miljoen soldaten, waarvan

naar schatting 61.000 sneuvelden, 38.000 stierven aan verwondingen en 175.000 door verwaarlozing, honger, bevroezing, koudvuur na amputaties en ziekten als cholera, tyfus, dysenterie en darm infecties. Gegeven de medische kennis waren bijvoorbeeld cholera en dysenterie onbehandelbaar, maar het gebrek aan artsen en verplegers en de afwezigheid van schoon water en verbandmiddelen, kostte dagelijks tientallen -soms honderden- jonge mannen het leven. 'Men are kept in some cases for a week without a medical man coming near their wounds; not only are they left to expire in agony, but now it is found that the commonest appliances of a work-house sick-ward are wanting and that the men must die through the medical staff of the British Army having forgotten that old rags are necessary for the dressing of wounds.*

Deze berichtgeving veroorzaakte een storm van woede onder de bevolking in het vaderland; hun zonen konden blijkbaar beter sneuvelen dan overleven en alsnog eenzaam creperen in bloed, pijn en angst...Maar ook de verantwoordelijke machthebbers en de militaire top- hun wanbeleid voor het eerst openbaar te schande gemaakt- waren furieus. En dat was koren op de molen van Nightingale; zonder een minuut te verliezen, deed zij een beroep op potentiële sponsors, zocht competente verpleegsters om haar te vergezellen en benaderde Sidney Herbert- Minister van Oorlog en vriend van de familie- over haar spoedige vertrek. Na zijn toestemming en die van de medische- en militaire autoriteiten in het oorlogsgebied, publiceerde Herbert een brief in de Morning Chronicle waarin haar functie werd omschreven als 'Superintendent of the Female Nursing Establishment in the English General Military Hospitals in Turkey'. Eind oktober 1853 vertrok zij naar het slagveld met 38 verpleegsters en haar vrienden de Bracebridges.

Hel op aarde

Had iemand nog romantische gedachten gekoesterd over het exotische reisdoel, dan vervlogen die nog vóór een voet in het hospitaal was gezet; langs de verrotte aanlegsteiger waaraan het schip meerde dreven dode paarden, aangevreten door uitgehongerde honden. De lucht was zwaar van de stank van nauwelijks bedekte massagraven en het pad- de enige toegang tot het gebouw- was steil, smal en modderig; een pad, waarover goederen en zwaargewonden dagelijks omhoog werden gedragen. Op de ruggen van mensen. 'The Barrack Hospital' stond op

instorten, een vleugel was eerder afgebrand. Onder de vloeren- in een stelsel van rioleringen- 'leefden' de camp-followers (hoeren) en de vrouwen en kinderen van Britse soldaten. De sterksten onder deze vrouwen werden onmiddellijk aan het werk gezet als wasvrouw en keukenmeid met nauwelijks aanwezige middelen; van de uit Engeland gezonden goederen verdween meer dan de helft door het zinken van schepen, grootschalige diefstal en verkeerde/ontbrekende adressering.

Nightingale's groeiende zekerheid dat het gebrek aan hygiëne mede-oorzaak was van de vele zieken, noodzaakte tot de aankoop van alles dat in een huishouden nodig is: zeep, dweilen, borstels, emmers, bedden lakens en dekens, wasketels, pannen om in te koken, bestek om mee te eten (de mannen aten met hun handen). Scharen om hun haar te knippen; 'het leefde van ongedierte'. Kleren; het uniform waarmee zij trots uit Engeland waren vertrokken, was zes maanden continue gedragen en gereduceerd tot flarden. Naaigerei om te verstellen. Met schenkingen uit Engeland werden deze zaken op de markten aangeschaft, evenals gezonde voedsel ingrediënten en verbandmateriaal.

Het leger wist van het schrikbarende hoge aantal ziektegevallen en zag dit als een natuurlijk resultaat van een langdurig verblijf op en rond het slagveld. De officieren leefden apart van de manschappen- vaak met hun uit Engeland meegereisde bedienden- en dronken hun port. De onverschilligheid over het welzijn van de soldaten had alles te maken met de gigantische kloof tussen hoog en laag; de soldaten waren kanonnenvlees, minder dan mensen. In uiterlijk en gedrag schonkige, brute wezens die- gedreven door werkeloosheid en honger- hadden getekend voor de zekerheid van een korst brood; te stompzinnig om te beseffen wat van hen zou worden verwacht (buiten blinde gehoorzaamheid). Elke zorg besteed aan dergelijk vee werd lastig en eigenlijk overbodig geacht. Bovendien was er een eindeloze aanvoer; één ding waarin ze uitblonden was het fokken van kinderen...Maar Florence zag andere eigenschappen bij 'the children of my spirit', zoals zij hen noemde: hun vermogen hels lijden te verdragen zonder een klacht en hun diepe dankbaarheid bij elk sprankje aandacht en zorg van de zusters. Hoewel dagelijks tientallen onder de zorgende handen bezweken, werd hun sterven hierdoor dat van een mens, niet van een varken.

Artsen en officieren in het ziekenhuis bleven vijandig naar de vrouwelijke

hulpverleners en er waren beschamende incidenten, zoals toen verpleegsters de toegang werd geweigerd tot stervende mannen die om water smeekten. Deze en soortgelijke tegenwerking werden door Nightingale ofwel door een officiële klacht hogerop teniet gedaan of in kil stilzwijgen genegeerd; er was werk te doen. De dagen waren overvol van vloeren boenen en muren witten, ongedierte verdelgen en het reinigen van wonden- 'we are steeped in blood' zoals zij schreef- en het delegeren en inspecteren van werkzaamheden. Dan was er de correspondentie met vooral Herbert; dagelijkse brieven als een langgerekte noodkreet: 'méér verband, méér sokken, méér...' Elke dode, elke verbetering of verslechtering bij elke patiënt werden geregistreerd en in uitgebreide rapporten aan medische- en gouvernementele instanties gezonden.

En 's nachts was zij de 'Lady with the Lamp', zoals zij inmiddels liefkozend overal werd genoemd. Zij schreef brieven naar huis voor de stervenden, las voor uit de bijbel en schudde kussens. Zij ontwierp en verzorgde eenvoudige lees- en schrijflessen voor hen die langzaam genazen. De mannen

kusten haar schaduw als ze voorbij ging op haar tocht langs vier mijlen van bedden. Een soldaat van zeventien, huilend van pijn en roepend om zijn moeder, zag haar over zich heen gebogen en hoorde haar stem: 'Let me kiss you for your mother'.

Zoals elk sterk karakter was ook het hare uiterst veeleisend naar de omgeving; luiheid en nonchalance naar patiënten werden genadeloos afgestraft, hoewel naar haar maatstaven - 150 % inzet en toewijding- de meesten lui en onachtzaam moeten zijn geweest... Gedurende twintig lange maanden, slechts 2 korte perioden onderbroken door ziekte, bestond haar leven uit werken, vrijwel dag en nacht; zelfs voor maaltijden werd niet gepauzeerd. Niemand zal ooit de grenzeloze, tomeloze liefde van deze vrouw voor de lijdende medemens echt begrijpen. Het stijgt uit boven alles wat wij als 'normaal' ervaren.

Zelfgekozen eenzaamheid in werk en ziekte

Toen na de oorlog de laatste soldaat veilig op weg was naar huis, verzorgde Florence ten afscheid een aantal picknicks voor de zusters, die haar inmiddels op handen droegen; door haar hard maar rechtvaardig beleid en de zorg- óók voor hen- had zij ieders respect gewonnen. Haar zorgvuldige beoordelings rapporten over elk van hen, waren later een garantie voor een nieuwe positie in Engeland.

Bezig met de voorbereidingen van haar eigen vertrek bereikten haar onwelkome berichten: een oorlogsschip zou worden gezonden om haar naar Engeland te brengen alwaar zij begroet zou worden door complete regimenten met militaire bands, toespraken van burgemeesters en andere hoogwaardigheidsbekleders. Alles opgeluisterd door triomfbogen, een toer in open rijtuig en massale internationale vertegenwoordiging van de pers. Haar reactie was typerend: na haar twee jonge beschermelingen - de éénbenige matroos William en het Russische getraumatiseerde jongetje Peter- en haar hond en kat vooruit gestuurd te hebben, vertrok zij met haar vrienden aan boord van het stoomschip 'Danube' onder de naam 'Miss Smith'. In Engeland nam zij een boemeltreintje naar het huis van haar ouders en stortte volledig in.

Tot 1995 werd aangenomen dat haar lichamelijke klachten een psychosomatische reactie waren op de doorstane oorlogsverschikkingen; in dat jaar echter identificeerde D.A.B. Young de symptomen van haar 'Malta Fever' als de ziekte die al in 1861 klinisch was beschreven. Het in die tijd chronische ziektebeeld, waarbij een parasiet in de cellen acute aanvallen veroorzaakte, was het gevolg van het drinken van geïnfecteerde geitenmelk, door het sterk vervuilde water de enige niet-alcoholische drank voor de geheelonthouder Florence. De symptomen-ondraaglijke pijn in de gewrichten en rug, delirium, neurologische schade en zware depressie, werden bij Florence verhevigd door het opgelopen oorlogstrauma. Zij sloot zich volkomen af, weigerde elk bezoek en negeerde de stroom van giften en brieven van bewonderaars. Vanaf dit moment zou haar leven dat van een -hard werkende en ernstig zieke- kluizenaar zijn.

In haar kleine huis in Mayfair, Londen, dat zij zelden verliet en waar bezoekers- waaronder haar familie- zelden toegang kregen, begon zij aan een zeer productieve periode. Zij kreeg de opdracht van Victoria en Albert om een koninklijke

commissie in te stellen met haarzelf aan het hoofd, die de noodzakelijke hervormingen in het leger moest bewerkstelligen. Gedurende veertien jaren zouden de leden- gemotiveerde, intelligente mannen- onder haar leiding in talloze interviews en kruisverhoren de droevige staat van het leger aan de kaak stellen. Er werden medische militaire scholen opgericht en de hygiëne in barakken in Groot-Brittannië werd opgevoerd en streng gehandhaafd. Na het introduceren van de hervormingen daalden de sterftcijfers scherp.

Dit succesvolle project in eigen land ging naadloos over in dat voor India, de grootste kolonie. Door intensieve correspondentie werd zij een expert op het gebied van het kastensysteem, misoogsten en hongersnood, de positie van de vrouw en ziekten binnen en buiten het leger.

De jaren 1856-'72 waren haar meest invloedrijke in het publieke domein. Zij schreef haar *'Notes on Nursing'*, het standaardwerk dat tot ver in de 20e eeuw zou worden gebruikt, stelde parlementaire speeches op, ontwierp regelgeving voor publieke en gouvernementele organisaties en formulieren voor het gebruik in ziekenhuizen. Zowel bij het uitbreken van de Civil War (USA 1861) als de Frans-Pruisische Oorlog (1870) werd haar advies in medische zaken gevraagd. Haar netwerk van schriftelijke- contacten strekte zich uit over de hele wereld. Haar inzet en persoonlijke donaties- grotendeels in anonimiteit- bleven onverminderd, maar zelf leefde zij in de schaduw, allergisch als altijd voor roem en eerbetoen; toen zij in 1909 als eerste vrouw de hoogste 'Order of Merit' ontving, was zij blind en geestelijk ver weg. Dit gebeuren, dat jaren eerder een beleefde weigering zou hebben opgeroepen, ontging haar vrijwel geheel en leverde alleen een gestameld 'too kind...too kind..'op.

Op 31 augustus 1910 overleed zij, negentig jaar oud. Ze had iedereen uit haar omgeving overleefd, maar een groep van 50 oude mannen volgde haar op haar laatste tocht door de straten: the 'children of her spirit'. Wie weet, was de jonge soldaat die zij in zijn moeders naam gekust had, erbij... Haar instructies voor een simpele begrafenis werden geëerbiedigd; haar lichaam ligt naast dat van haar ouders op de kleine begraafplaats van East Wellow (Hampshire), Op het monument staat vermeld: 'F.N. Born 1820/Died 1910'.

Noten:

- * blz 30: Panthenope: Griekse benaming van Napels, haar geboortestad
- * blz 33: Geen familierelatie tot Lord Byron
- * blz 34: Panthe's ziekte- een als kind opgelopen, onbehandelbare 'Rheumatic Fever'- veroorzaakte permanente hartschade en neurologische problemen. Rond 1850, toen de spanningen in huis te snijden waren, verhevigden ook P's symptomen waardoor zij -onbewust- het schuldgevoel van haar zuster verhevigde.
- ** blz 34: Lord Shaftesbury: 'The great Reformer' was een toegewijd filantroop en hervormer.
- * blz 35: Dit boek werd nooit gepubliceerd
- ** blz 45: In 'Martin Chuzzlewit' (C. Dickens 1843/'44) is Gamp het prototype van de Victoriaanse verzorgende: drankzuchtig en 'ferm' naar haar patiënten.
- * blz 38: Thomas Chenery, Times correspondent

Bronnen:

'Nightingales. The extraordinary upbringing and curious life of Miss Florence Nightingale' door Gillian Gill (Random House Trade Paperbacks New York 2004)
'Florence Nightingale at first hand. Vision, Power, |Legacy' door Lynn McDonald (Continuum 2010) 'Eminent Victorians' door Lytton Strachey (Chatto and Windus 1918)

Liesbeth van Aalst

Noot van de redactie: Hier zien wij ons genoodzaakt dit- in omvang en dramatiek Victoriaans aandoende- document op te splitsen; men kan ook overdrijven; aan ons papier komt ook een eind.

Voor de doorbijtertjes onder u: deel 2 zal in nr. 84 verschijnen.

**Boekbespreking: Lynn Shepherd; *Tom-all-Alone's*, London, 2012,
ISBN-10: 1780331665 – ISBN-13: 978-1780331660**

door Karla Boschma

Het eerste boek van Lynn Shepherd dat ik las was "Murder at Mansfield Park" een vermakelijke pastiche op het boek van Jane Austen, waarin de zielige heldin Fanny Price een gruwelijk verwende erfgename werd, naar aan haar eind kwam en Mary Crawford de heldin bleek. Een en ander werd opgelost door een "thieftaker" Charles Maddox.

Hoogst vermakelijk boek, dus kon ik "Tom-all-Alone's" natuurlijk niet weerstaan. Wat zou de schrijfster met Bleak House doen?

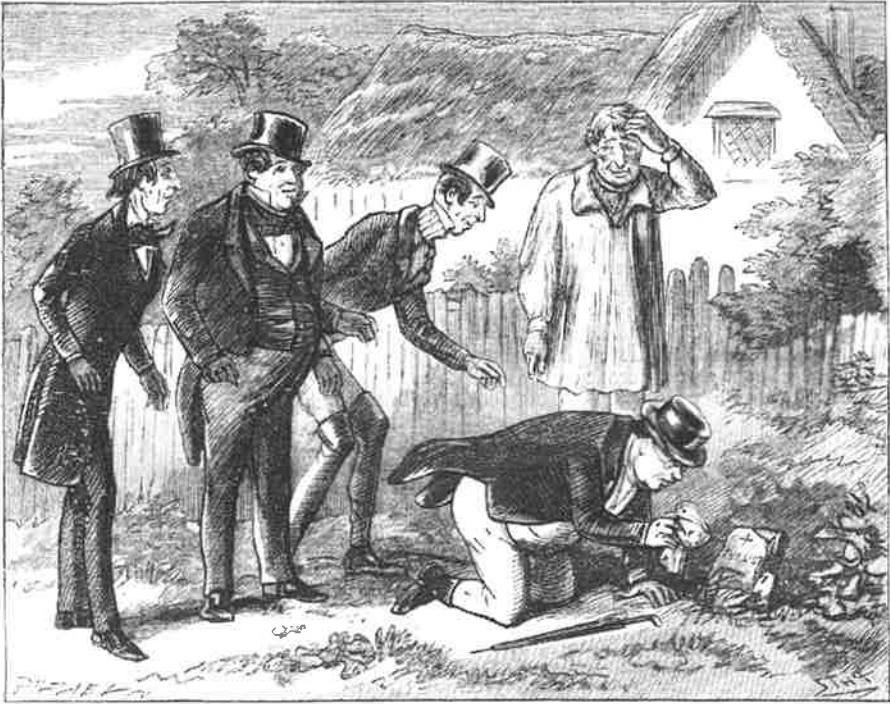
Wel, waar Murder at Mansfield Park nogal amusant was, is dit boek vooral gruwelijk. Tulkinghorn gaat van sinister naar crimineel, Jarndyce is een heel ander soort 'guardian' dan verwacht, en Bleak House en Esther... Wel, lees het maar.

Mayhew, en Wilkie Collins' Woman in White, en zelfs mijn favoriete museum in London, Soanes', spelen een rol, en de detective is de achterneef van Charles Maddox uit Murder at Mansfield Park. Zijn inmiddels dementerende oudoom speelt ook nog een bijrol.

Het leest vlot weg, aardige puzzel, interessante roman, maar aan het eind weet je weer waarom Dickens op zo'n onbereikbare hoogte staat. Ook bij Dickens komen we genoeg gruwel en ellende tegen, maar onze 'Inimitable' weet altijd op tijd humor en licht in het verhaal te brengen, zelfs in zijn donkerste romans. Waardoor je met genoeg doorleest, en het boek keer op keer opnieuw op kunt pakken. Daarvoor was dit boek voor mij te donker

Kortom, best wel een aanrader (Murder at Mansfield Park beviel me eerlijk gezegd beter) maar toch vooral om daarna snel weer Bleak House te herlezen!

Dutch Dickensians in de Leaking Tap (*verscheen eerder in "Ons Bloemendaal"*).
Een oudheidkundige vondst en een literair genootschap in Bloemendaal.
door Jan Kabel¹

Kijk, een viertal geestdriftige heren, verbaasd aangestaard door de bewoner van de achterliggende boerderij. Landgoed Elswout, zaterdagmiddag 14 juni 1986. De Heer Aaronson van Kraantje Lek is zo vriendelijk geweest de groep toegang tot Elswout te geven via een geheim hek aan de overkant van Kraantje Lek. De heer die met zijn knieën op de grond ligt, veegt met zijn zakdoek een uit de grond omhoog stekende steen schoon. Wij zien een kruisje en enkele letters. Een antieke inscriptie? Romeins, Middeleeuws, de Franse tijd? Kraantje Lek heeft een eerbiedwaardige geschiedenis. Het zou zomaar kunnen. De gelaatsuitdrukking van de bewoner verradt wat hij denkt: "De heren zijn gek".

¹ Jan Kabel was jaren lang secretaris van de Haarlem Branch. Hij woont in Bloemendaal.

De steen was oud, maar wat er op staat heb ik zelf in een verloren ogenblik aangebracht. Er staat:

 B I L S T

 U M

 P S Z I J

 N M .

 E R K

Die tweede L bij Bill, want zo heet ik, hoor je niet, dus die heb ik maar weggelaten. De steen was wat smalletjes, vandaar.” Die gedachte deert de heren nu geen zier. De steen wordt triomfantelijk opgegraven en in optocht naar Kraantje Lek vervoerd alwaar het viertal, teruggekeerd in de boezem van een literair genootschap, de Haarlem Branch van de Dickens Fellowship die daar bijeen pleegt te komen, de inscriptie van talloze lezingen voorziet. Een waarlijk oudheidkundige vondst, vermelding in Ons Bloemendaal waardig. De uitleg van Bill wordt schamper terzijde geschoven.

De vondst op die gedenkwaardige zaterdagmiddag verbeeldde een treffende passage uit de eerste roman van Charles Dickens, de *Pickwick Papers*.² Bloemendaal en in het bijzonder Kraantje Lek – met zijsprongen naar De Rusthoek, Roozendaal, Het Wapen van Kennemerland en Vreeburg - was en is nog steeds gastheer voor de Haarlem Branch van de Dickens Fellowship. Bloemendaal als centrum van de wereld van de Haarlem Branch verbaast niet: het was immers een Bloemendaaler, Godfried Bomans, wiens naam onlosmakelijk aan die club verbonden is en die haar ook samen met de Haarlemse architect Nico Andriessen heeft opgericht op 8 december 1956 in datzelfde Kraantje Lek. De verbeelding van de vondst zegt tevens iets over de vrolijkheid binnen de club en over Dicken's vermogen iets zo levendig te beschrijven dat het werkelijkheid wordt. Dat leidt tot de eigenaardige gewoonte om in het Dickensmuseum in London het raam te laten zien waar *Oliver Twist* door heeft gekeken of uitvoerig in te gaan op de vraag welke hoed *Pickwick* moet hebben gedragen.

² De liefhebbers verwijs ik naar de vertaling van Godfried Bomans, *De Nagelaten Papieren der Pickwick Club*, Uitg. Het Spectrum: Utrecht/Antwerpen 1967.p. 204-207; 219-221 en naar de zgn Household Editie van dit boek uit 1874 waar de afbeelding van de vondst naar een tekening van Hablot K. Brown (zie via internet The Victorian Web op trefwoord 'phiz', de bijnaam van Brown) vandaan komt.

En waarom zou niet alles echt gebeurd zijn? The New York Times meldt een soortgelijke oudheidkundige vondst: een steen opgegegraven in een steengroeve bij Parijs met een eveneens tot diepgaande academische debatten leidende inscriptie:³

I. C.
 I. L.
 E.
 C. H.
 E. M.
 I. N.
 D. E.
 S. A. N. E. S.

~ Wie van de lezers het eerst raadt wat dit betekent, mag gratis een van de boeiende lezingen van de Haarlem Branche in Kraantje Lek bijwonen. Die lezingen vinden vier maal per jaar plaats. Een keer in de Haarlemse Societeit Trouw Moet Blijcken met de Kerst en drie keer in Kraantje Lek. De voorraad onderwerpen is onuitputtelijk. Dickens zelf heeft de methodiek voor het genereren van onderwerpen bedacht. Hoofdredacteur Pott van de Eatanswill

Gazette legt aan Pickwick uit hoe zijn medewerker met behulp van de Encyclopaedia Britannica een artikel produceert over Chinese Metafysica. “‘He read, Sir,’ rejoined Pott, laying his hand on Mr. Pickwick’s knee, and looking round with a smile of intellectual superiority—‘he read for metaphysics under the letter M, and for China under the letter C, and combined his information, Sir!’” En inderdaad: dat werkt. Kraantje Lek is getuige geweest van, om er maar enkele te noemen, lezingen over: Dickens en het recht/ dokters/ jeugd/ gevangeniswezen/ opvoeding/ onderwijs/ democratie/ de kolonieën/ soap/ schilderkunst/ geld/ Verdi/ De Tocqueville/ van Gogh/etc... En dan hebben we het nog niet eens gehad over vanzelfsprekende onderwerpen als zijn filmische romantiek, zijn meer dan 1000 romankarakters waarin de westerse mens en zeker de Bloemendaaler volledig te classificeren valt, zijn veertien grote romans, zijn invloed op latere schrijvers als

³ The New York Times van 24 februari 1895. De vondst is vermeld in: Louis Petit de Bachaumont, Mémoires secrets pour servir à l'histoire de la République des Lettres en France depuis 1762 jusqu'à nos jours, voor het eerst gepubliceerd in London tussen 1783 en 1789. Dickens zou er kennis van kunnen hebben genomen.

⁴ Zie eerder genoemde vertaling, p. 980.

John Irving, Borges, Nabokov, Tom Wolfe, Stefan Brijs of onze Maarten 't Hart of zijn receptie in ons eigen land.⁵ Kraantje Lek betekent ook Babelkous, het is waar, maar die vruchtbare klaterende stroom van onderwerpen verwijst wat mij betreft eerder naar het heldere duinwater waaraan Kraantje Lek zijn oorsprong dankt.

Bloemendaal, 23 februari 2014

⁵ Zie daarover de fraaie uitgave, Dickens in de lage landen. Hoe hij wordt gelezen en geprezen, onder redactie van Dick Kooiman, uitg. The Haarlem Branch van de International Dickens Fellowship: Amsterdam 2012.

In The Dutch Dickensian worden ter beoordeling van de redactie, artikelen opgenomen die betrekking hebben op:
Leven en Werken van Charles Dickens.
Tijdgenoten die raakvlakken hebben met Charles Dickens.
Onderwerpen die licht doen schijnen op de tijd waarin Charles Dickens leefde.
Boekbesprekingen van oude of nieuwe uitgaven alsmede recensies van uitbeeldingen van werken van Charles Dickens op DVD etc.
Zowel artikelen geschreven in de Nederlandse taal alsmede in het Engels kunnen worden geplaatst.

Bijdragen:

Artikelen dienen bij voorkeur als platte tekst of neutraal Word-bestand, zonder opmaak, te worden toegezonden. Voetnoten dienen aan het eind van het artikel te worden geplaatst. Suggesties voor illustraties zijn ter beoordeling van de redactie.

Versijning:

The Dutch Dickensian verschijnt minstens tweemaal per jaar.

A handwritten signature in cursive script that reads "Charles Dickens". The signature is written in black ink on a light-colored background. Below the signature are two horizontal flourishes. The first flourish is a long, thin, slightly wavy line that starts under the 's' of Charles and ends under the 'C' of Charles. The second flourish is a more complex, looped line that starts under the capital 'D' and ends under the 'n' of Dickens.

WRITTEN IN 1833 OR 1834.

There is still more force and "go" about this one: it was written on "Wednesday night, past 12," and also in haste. Dickens was reporting for the Morning Chronicle, and was just starting on a journey, but yet there are here two separate flourishes; one begins under the s of Charles and ends under the C of that name; the other starts under the capital D and finishes below the n of Dickens.